משנה · אחרונים · תוספות רבי עקיבא איגר · סדר נשים

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה יבמות

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה יבמות

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-רבי-עקיבא-איגר-על-משנה-יבמות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 7
משנה ג 8
משנה ד 8
פרק ב 9
משנה ב 9
משנה ג 9
משנה ד 9
משנה ה 9
משנה ו 11
משנה ט 11
משנה י 13
פרק ג 13
משנה א 13
משנה ג 14
משנה ד 14
משנה ו 14
משנה ז 15
משנה י 15
פרק ד 15
משנה א 15
משנה ב 16
משנה ג 17
משנה ד 17
משנה ז 17
משנה ט 18
משנה י 18
משנה יג 20
פרק ה 22
משנה ג 22
פרק ו 23
משנה א 23
משנה ב 24
משנה ג 24
משנה ד 24
פרק ז 25
משנה א 25
משנה ג 25
משנה ה 25
פרק ח 26
משנה א 26
משנה ב 26
משנה ג 26
משנה ו 27
פרק ט 27
משנה ג 27
פרק י 27
משנה א 27
משנה ב 28
משנה ד 28
משנה ז 29
משנה ט 29
פרק יא 30
משנה ב 30
משנה ה 30
משנה ז 31
פרק יב 31
משנה א 31
משנה ג 32
משנה ד 32
משנה ה 32

פרק יג 32
משנה א 32
משנה ה 33
משנה ו 33
משנה ז 35
משנה יא 35
משנה יב 35
משנה יג 36
פרק יד 36
משנה א 36
משנה ד 36
פרק טו 37
משנה א 37
משנה ד 37
משנה ה 37
משנה ו 37
משנה ז 38
משנה ט 38
משנה י 38
פרק טז 39
משנה א 39
משנה ג 39
משנה ד 39
משנה ז 39

פרק א

משנה א

[אות א] **במשנה חמש עשרה נשים**. לדעת הפוסקים שכתבתי בגליון (פ"א מ"ב דסוטה). דסוטה ודאי היא וצרתה פטורים. הא דלא חשיב הכא סוטה. היינו משום דלא משכחת לה בצרת צרה: גמרא דף ג' ע"ב:

[אות ב] **תוי"ט ד"ה ט"ו. גזירה משום צרת**. היינו דצרת ממאנת אסורה ליבם משום גזירה דצרת בתו ממאנת דאסורה כיון דלא מיאנה בחיי בעלה כמ"ש תי"ט במשנה ב'. ואולם אף דגם רש"י פי' כן בסוגיא (דף ג' ב') דבא למעוטי דאף דאסורה ליבום מ"מ בעי חליצה. מ"מ קשה לי הא להדיא מסקי' להלכה די"ב ב' דצרת ממאנת מותרת ליבום וא"כ בא למעט דאף דהממאנת אסורה ליבום מ"מ צרתה מותרת וצ"ע:

[אות ג] **בתוי"ט ד"ה פוטרות. דאלו הן עצמן**. כך משני רבא בסוגין (ד' ח') דערוה עצמה ל"צ קרא וכתבו תוס' וא"ת והא איצטריך להיכא דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי דלא נימא הואיל ואשתרי אשתרי. וי"ל דרבא לית ליה דעולא וס' דביאה במקצת ל"ש ביאה. ובטורי אבן (מגילה דף ג') ד"ה ולאחותו כ' לדחות דברי תוספות דמשמעות הסוגיא בזבחים (דף ל"ב) דרבא ס"ל דביאה במקצת ש"ב אלא דמעיקרא ליתא לקושית תוספות דהא להדיא מבואר בזבחים שם דרבא ס"ל דבהיתירא לא אמרינן הואיל והותרה הותרה. ולענ"ד במחכ"ת אין אלו אלא דברי תימה דאם יסבור רבא דביאה במקצת ש"ב יקשה קושית הש"ס אההיא דמצורע שראה קרי הא עשה שיש בו כרת הוא ושינוי' דעולא הואיל והותרה ליתא לרבא דבמצורע דהיתירא הא ל"א הואיל והותרה. ומוכח ודאי דרבא ס"ל ל"ש ביאה. וקושייתו על קושית תוס' דלהדיא ס"ל לרבא דבהיתירא ל"א הואיל והותרה. אינו מבואר שם להדיא כן אלא דעל מה דאמר אביי דדוקא בהיתירא אמרינן הואיל והותרה אבל בדיחוי ל"א הואיל ונדחה ועל זה אמר רבא דאיפכא מסתברא היינו דאדרבה אם יש מקום לחלק היה הסברא בהיפוך ולומר כיון דאפילו בהיתירא אמרינן הואיל והותרה כ"ש בדיחוי דיותר מסתבר לומר הואיל ונדחה מלומר הואיל והותרה. ולתירוצם דרבא לית ליה דעולא י"ל באמת דמה"ט הוא דרבא ס"ל לקושטא דמלתא דבהיתירא ל"א הואיל והותרה ועל קושית הש"ס יסבור דבאמת ביאה במקצת לש"ב וא"כ אין בתוספות שפת יתר דעכ"פ צ"ל דלית ליה דעולא דהא גם לדעת הט"א צ"ל כן וגם צ"ל דרבא ס"ל דביאה במקצת ל"ש ביאה וכנ"ל.

[אות ד] **בתוי"ט ד"ה חמותו. שמת בעלה. רש"י**. הא דלא נקט רש"י בפשוטו שנשא בת אחיו ומתה ואח"כ מת אחיו היינו כיון דיש פלוגתא בזה ביבמות (דף צ"ד ב') דרע"ק ס'

דחמותו לאחר מיתת בתה אינה בשריפה וברש"י (סנהדרין דף ע"ו) דחמותו כזאת ליתא רק בארור שוכב עם חותנתו. משמע דאפילו כרת ליכא לרע"ק רק איסורא בעלמא (ודלא כתוספות ביבמות דצ"ד) א"כ אינה בכלל ערוה מש"ה נקט רש"י דאחיו נשא חמותו דתיתי לכ"ע:

[אות ה] **במשנה ואשת אחיו מאמו**. הא דלא חשיב ג"כ אשת אחיו מאביו. והיינו בגוונא דמתניתין דלקמן (פ"ג מ"ט) דכשמת אחיו נפלה לפניו אחות אשתו ואח"כ מתה אשתו דתו לא אסירא משום אחות אשתו ואעפ"כ אסורה לו כיון דנאסרה עליו שעה א' וא"כ אסורה לו רק משום אשת אח מאביו ואח"כ נשאה אחיו ומת דפוטרת צרתה. צ"ל כיון דמכח אחות אשתו אסירא בכלל אחות אשה היא. תוס' (ד' ל"ב ע"א) ד"ה לא פקע. וקשה לי דלמאי צריך קרא לצרת צרתה הא הצרה הנפטרת בלא יבום נשארה לו באיסור אשת אחיו מאביו והיא עצמה ערוה וממילא צרת צרתה היא צרת ערוה דאשת אחיו מאביו וצ"ע ורש"י כתב כך ממש (בדף ח' ע"ב) ד"ה א"כ וכו' דלרבי דלא דריש לצרור דמ"מ צרת צרתה ידעינן כמו דידעינן צרת ערוה מן הקרא ולקחה דבעינן דאי בעיא נסיב האי ואי בעי נסיב האי. א"כ ממילא כשנפלה לו צרת ערוה מאחיו ונדחית ממנו נאסרת עליו עולמית משום אשת אח וכשנתייבמה לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת וחזרה ונפלה לפני זה קרינן בזה ולקחה דאי בעי האי נסיב עיי"ש אם כן גם לרבנן נימא הכי כיון דצרת ערוה נדחית ממנו נאסרה עליו משום אשת אח וכשנתייבמה לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת וחזרה ונפלה לפניו היא אסורה לו משום אשת אח וממילא צרתה היא צרת ערוה ממש וכנ"ל:

[אות ו] **בהרע"ב ד"ה ואשת אחיו שלא היה בעולמו. שנא' כי ישבו**. בתוס' (דף י"ז ב') הקשו דלמ"ל קרא תיפוק ליה מדכתיב דרכיה דרכי נועם ומה"ט עבדי' מתים כחיים בפרק יש מותרות. ואר"י דאצטריך להיכא דחמותה מעוברת דהוי שפיר דרכי נועם ותמתין שמא תלד זכר ותהא זקוקה לו עכ"ל ולכאורה היה נראה על קושית תוס' דשאני בההיא דמתים כחיים דנדחית מביתו לגמרי דבעוד דהם חיים אינה זקוקה ליבום ותנשא לעלמא ואח"כ כשימותו תהיה זקוקה להם זהו לא הוי ד"נ אבל הכא דאצטריך קרא להיכא דלא אדחייא מהאי ביתא דיש עוד אחין דזקוקה להם ולא תנשא לעלמא. ואף לפי תירוצם הב' בריש מכילתין ד"ה ואחות אשתו דמוכח בלא אדחייא לא מקרי ד"נ היינו כמ"ש תוס' שם דאין זה ד"נ אם תזקק לזה שנפטרה ממנו אבל הכא שאינה זקוקה למי שנפטרה ממנו אלא דבתחלה לא היה בעולם אבל לא נפטרה ממנו. ועל תירוצם יש

לעיין הא בחמות' מעוברת מותרת להנשא וא"צ להמתין דהוי רוב להתיר מחצה נקיבות ומיעוט מפילות וא"כ שוב שייך ביה דרכי נועם:

[אות ז] **בהרע"ב ד"ה וכולן אם מתו. שמקחה מק"ט**. בתוס' הקשו דא"כ אמאי ס"ל לר"מ דקטנה לא מתייבמת דחיישינן למיעוטא דהיא איילונות הא אם היא איילונית ג"כ שרי' ליה דאינה אשת אחיו ואור"ת דההיא בקבלה עליו. וק' לי מסוגיא דיבמות (דף ס"א ע"ב) דדייקי' דר"א ע"כ ל"ס כר"מ דחיישי' למיעוטא מדקתני רא"א קטנה מתייבמת ואינה חולצת. ומאי ראיה דלמא הברייתא מיירי בסתם ומש"ה מתייבמת מכח ממנ"פ הנ"ל דאם היא איילונית אינה אשת אחיו וצ"ע:

[אות ח] **בהרע"ב ד"ה ואי אתה. שאין אדם נושא אנוסת אביו**. אף דמ"מ משכחת לה בעבר ונשא (דהא ס"ל למתני' דקידושי' תופסים בחייבי לאוין אף דשאר כמ"ש בגליון במשנה ג') דאי לא קתני. גמרא (ד' י' ע"א):

[אות ט] **תוי"ט ד"ה או שנמצאו. משום דלישנא דנמצאו**. זה מספיק ליישב דברי רש"י דרגיל לפרש כפי הס"ד דבזה מתפרש ומובן יותר השקל' וטריא כמ"ש תי"ט (פ"כ דפיאה) (ובנ"י כתב והרשב"א תמה על פירש"י וכו' ובאמת ליכא קושיא כ"כ די"ל כנ"ל) אבל על הרע"ב אינו מספיק דצריך לפרש כפי המסקנא. גם תמוה לי על רש"י ביבמות (דף צ"א ב') ד"ה והלכה צרתה וכו' ואין ביאתה פוטרת צרתה וכו' פרט לאיילונית מלשון זה מבואר דנקט לה אליבא דרבא דאפילו בהכיר בה אינה פוטרת צרתה דאילו לר"א דדוקא בלא הכיר ומשום מקח טעות ל"צ ללימוד מהקרא דהא מדין מק"ט הוא ואינה אשת אחיו. ושם בדיבור של אחריו בד"ה הלכו צרות כתב רש"י דאיילונית מק"ט הוא והיינו כר"א וצע"ג ועמ"ש בעזה"י בתשובה (סימן ע"ה):

משנה ב

[אות י] **בתוי"ט ד"ה ולא. בסוף הדיבור. דלמא אתי למשרי**. ואף דגם לקמן (פי"ג מ"ז) נראית בשעת נפילה כצרת בתו מ"מ כיון שממאנת בבעלה חי נראה יותר שעוקרת לנשואים הראשונים. משא"כ הכא שבעלה מת אינו דומה כ"כ עוקר' נשואים הראשוני' מעיקרא. תוס' (דכ"ט) ד"ה אי כר"א. ודוקא ביוצאת במיאון אבל בנמצאת איילונית אף דנמצאת אחר מיתת הבעל לא אמרינן דנראה כצרת בתו בשעת נפילה דלא מחסר מעשה וגם יש לה קול וידוע שלא היתה צרת בתו משא"כ במיאון דבשעת מיתה היה מחוסר מעשה מיאון וגם לית ליה קול. תוספות (די"ב א') ד"ה תני שהיו:

משנה ג

[אות יא] **הרע"ב ד"ה אמו. שאנוסת אביו**. והא דלא קתני סתם אנוסת אביו היינו דבזה אף אם היה במציאו' שנשואה לאחיו מ"מ לא היתה פוטרת צרתה דהרי היא חייבי לאוין ומוכח מזה דס"ל למתני' דאף בח"ל דשאר קידושים תופסים דלמ"ד א"ק תופסים הוי כמו ערוה גמורה ופוטרת צרתה. תוס' (ד"י א') ד"ה לר"י נמי:

משנה ד

[אות יב] **הרע"ב ד"ה ב"ש מתירים. דלית להו הך דרשה דלצרור**. תמוה לי הא בסוגיא (דף י"ג) אמרי' מ"ט דב"ש דכתיב לא תהיה אשת המת החוצה מכלל דאיכא פנימית ואמר רחמנא לא תהיה. ובתוס' הקשו דמאי קבעי ליה מ"ט דב"ש דלמא מוקי ב"ש קרא דלצרור לכדר"ש וקרא דעליה לכדרבי ותירצו משום דמסתבר יותר לדרוש לצרור לענין צרתה עכ"פ הרי חזינן דהגמרא ס"ל דלב"ש יש קרא להתיר צרת ערוה וצ"ע. ובלשון תוס' הנ"ל תמוה לי דנקטו בקושייתם בדרך דלמא דריש לצרור כר"ש אמאי לא האלימו קושייתם ביותר דהא גם לפי האמת דס"ל לב"ש דצרת ערוה מותרת יהיה מאיזה הטעם שיהיה מוכח דלצרור כר"ש ועליה כר' א"כ מאי פרכינן מ"ט דב"ש וצ"ע ובאמת תמוה לי כיון דע"כ ב"ש ס"ל דלצרור לכדר"ש והיינו בנפלו לפניו ב' אחיות מב' אחים כיון דנעשו צרות זו לזו בזיקה לא יהיה לו לקוחים אפילו באחת מהן והא במסכתין (במשנה ה' פ"ג) שלשה אחים שנים מהם נשואים שתי אחיות וכו' בש"א אשתו עמו והלה תצא משום אחות אשה ומשמע בסוגיא דשם (דף כ"ט) דזהו משום דס"ל לב"ש דמאמר קונה לדחות לצרה לגמרי. א"כ משמע דבלאו מאמר או אם מאמר היה דוחה ומשייר היתה צרתה אסורה להנשא קודם שכנסה היבם לבעלת המאמר והא בלאו מאמר ג"כ מותרת מקרא דלצרור כר"ש. ואתי המאמר רק להתיר אשתו ולא לדחות צרת' וצ"ע. והנה לפי שינויא דרבא בסוגי' (די"ג ב') דטעמא דב"ש דמתירים צרת ערוה משום דאם נשא חי ואח"כ נשא מת לא אתי אשת אח וחל על אחות אשתו והוי כצרת ערוה שלא במקום מצוה ואם נשא מת ואח"כ נשא חי לא אתי אחות אשה וחייל על אשת אחיו ואינה צרת ערוה. ולפ"ז היה הדין דאם ב' האחים קדשו לב' האחיות בב"א כגון דאביהם קיבל קידושים מהן בב"א וקידש להם בנותיו או דעשאו שליח לקבלה באמת פוטרת צרתה ואף דדוחק לומר כן דהא מתני' סתמא קתני דב"ש מתירים צרת ערוה. מ"מ הא ע"כ טעמא דרבא היכי דאתו בב"א מודו ב"ש ושבקיה למתני' דדחיק ומוקי אנפשיה דלאו בכל גווני מיירי וא"כ י"ל דלב"ש אתי לצרור לפטור צרתה בכה"ג:

[אות יג] **בהרע"ב ד"ה וב"ה פוסלים. בסופו. אסורה לכהן**. וכן נפסלות מתרומה דבי נשא ע' לקמן (ספ"ג) ובמ"ש בגליון (בפרק י' משנה א') בתי"ט ד"ה מן המעשר:

פרק ב

משנה ב

[אות יד] **הרע"ב ד"ה מיבם. ולאו אעשה בה מאמר**. ובעשה בה מאמר ואח"כ נולד ס"ל לר"ש דמיבם או חולץ להשנייה והראשונה פטורה בממנ"פ דאם מאמר קונה קנין גמור שניהם מותרות דהוי ככנס ואח"כ נולד ואם מאמר אינו קונה לא הוי צרת ערוה. ואם נולד קודם המאמר גם לר"ש השנייה חולצת ולא מתייבמת דשמא מאמר קונה והוי צרת ערוה:

משנה ג

[אות טו] **הרע"ב ד"ה לא חולצת. ובן אין לו פרט**. בסוגיא (דכ"ד א') איתא ולא ימחה פרט לסריס ששמו מחוי וכן הוא בפירש"י במתני' (דע"ט ב'):

משנה ד

[אות טז] **בתוי"ט ד"ה אלמנה. גזירה ביאה ראשונה אטו**. ואף באלמנה מן הנשואים דהוי עשה ול"ת ומדינא לא תתייבם דאין עשה דוחה לל"ת ועשה מ"מ צריכה חליצה. גמרא. ונפקא לן מקרא דועלתה יבמתו. דיבמתו מיותר ובא ללמדנו דיש לך יבמה שאינה עולה ליבום ולא שייך גבה רישא דקרא אם לא יחפוץ. מ"מ ועלתה יבמתו לחליצה. תוס' (דף כ' ע"ב) והובא בתוי"ט לקמן (פ"ד מ"י):

[אות יז] **בא"ד לפי המסקנא א"צ**. היינו דהטעם דאפילו ליבום עולה מדאורייתא דעשה דוחה לל"ת אמנם באמת אף לס"ד אין זה הטעם דלא ילפינן מאחות אשה דמ"מ יקשה כיון דא"ע ליבום אמאי צריכה חליצה וגם אמאי א"ע ליבום ליתי עשה ולדחי ל"ת אלא הטעם דילפינן מקרא דועלתה יבמתו דיבמתו מיותר ואת לאתויי חייבי לאוי לומר דא"ע ליבום ועולה לחליצה (וזהו הטעם במסקנא בחייבי עשה וכן באלמנה מן הנשואים לכ"ג) ודברי רש"י והרע"ב תמוהים. וברש"י (דף פ"ד א') ד"ה והא כולה פרקין וכו' נקט לטעם בח"ל דכתיב ועלתה יבמתו וכו' ותמוה לי דנקט כפי ס"ד דהש"ס והא למסקנא הטעם בח"ל דגזרי' ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה וצריך עיון:

משנה ה

[אות יח] **במשנה מן השפחה ומן הנכרית**. ותנן נמי (בפ"ג דקדושין משנה י"ב) דולד שפחה ונכרית כמותה מיהו כתב התוס' במסכתי' (דף ט"ז ע"ב) ד"ה נכרי שקידש דהני

מתני' סברי דכותי ועבד הבא על ב"י הולד כשר וה"ה איפכא. אבל לר"ע דהולד ממזר מכותי ועבד. ה"ה הבא על שפחה ונכרית. וזהו טעמא דר' אסי דנכרי שקידש בזה"ז חוששים לקדושין דס' כר"ע. ותמהני איך חולק ר"א על הני מתני' בזה היסוד דמתלי תלי בזה דאם נכרי הבא על ב"י הולד ממזר ה"ה בהיפוך בישראל שבא על הנכרית והא מפורש איתא לקמן (פ"ז מ"ה) כיצד בת ישראל לכהן וכו' ונכבש על השפחה וילדה הימנו בן ה"ז עבד כו' והלכה הבת ונשאת לעבד או לכותי וילדה הימנו בן ה"ז ממזר. הרי דאם האב נכרי והאם ישראלית הולד ממזר. ובהיפוך הולד עבד ואח"ז מצאתי שהק' כן בשער המלך:

[אות כ] **בהרע"ב ד"ה אח מ"מ. אפי' ממזר**. בהרי"ף והרא"ש איתא ושמעינן מינה דחייבי לאוין מדאורייתא בני יבום נינהו וכו' כוונת דבריהם מדנקט זוקק ליבום הרי דמדאורייתא עולה ליבום ומה דקתני במתני' ד' חולצים ולא מייבמים ע"כ דהיינו מדרבנן. וק' לי דלפ"ז יקשה לס"ד דסוגיא (דף כ') דמדאורייתא לא מייבמים איך קתני הכא זוקק ליבום, אלא ע"כ דליכא ראיה מהכא דעיקר חידושא דמתני' דהכא דאח פסול מקרי אח ולא ממעטינן מגז"ש דאחוה אחוה מבני יעקב ומשכחת לה יבום במותרת לו כגון שהיא גיורת או שהיא ג"כ ממזרת וצ"ע:

[אות כא] **תוי"ט ד"ה מי שיש. וטעמא מאי הואיל**. היינו דלא נימא למילף אחוה אחוה מבני יעקב (כמ"ש התי"ט (רפ"א) ד"ה אחותו מאמו) דדוקא כשירים ולא פסולים לזה אמרינן דמסתבר הואיל והוא בנו וכו' והא דל"א בהיפוך דמגז"ש דאחוה אחוה נמעט פסולים ומדאינם זוקקים ליבום ה"נ אינם פוטרים היינו דילפי' מקרא ובן אין לו עיין עליו כמ"ש התוי"ט ד"ה פוטר אשת אביו. גמרא ותוס':

[אות יט] **במשנה מי שיש לו בן**. כתב המרדכי וז"ל כ' המיימוני (פ"ג מהל' יבום) מי שזינה עם אשה וכו' ונתעברה ואמרה זה העובר ממנו הוא אע"פ שהוא מודה הר"ז ספק לענין יבום דכשם שזינתה עמו כך זינתה עם אחר וחולצת ולא מתייבמת. וצ"ל דמתני' דהכא איירי שהיו שניה' חבושים בבית האסורים וכן משמע ס"פ אלמנה לכ"ג עכ"ל ולכאורה קשה דא"כ אדדייק רבא ס"פ אלמנה ממתני' דהתם ילדה תאכל בתרומה דנימא מדאפקרה אמאי לא דייק ממוקדם ממתני' דהכא. והי' נ"ל דבמתני' דהכא י"ל דמיירי בנאנס שהיא אינה מופקרת כלל ול"א לגבה מדאפקרה אבל במתני' דהתם דקתני האונס והמפתה וכו' ילדה תאכל דמשמע דזהו קאי על המפתה. ואולם הה"מ (בפ"ג מיבום) כ' על דברי הרמב"ם הנ"ל אבל בנו מאנוסתו או מפותתו א"י אם הוא זה בבירור וכו' משמע דס"ל דגם באנוסה חיישי' שזינתה גם עם אחר. ולענ"ד הסברא קשה מאד דאיך

שייך גבה מדאפקרה וצל"ע אח"ז ראיתי בספר פנים יפות על התורה (להגאון בעל הספר כתובה (פ' כי תצא)) בפסוק כי תהיין נקט בפשיטות דבאנוסה ל"ש לומר מדאפקרה עיי"ש. והנה בידעי' שאנס (או פיתה) אותה. והבן הנולד לה נשא אשה ומת בלא בנים י"ל דאסורה לעלמא דשמא הוא הפקיר עצמו וזינה עם אחרות ויש לו בנים מהם וזקוקה להם. ובזה י"ל דמ"מ הוי ס"ס מחצה נקיבות ומיעוט מפילות. אלא דנ"מ באנס או פיתה אחת ולא ילדה והוא מת בלא בנים י"ל דאחיו א"י לייבמה דדלמא זינה גם עם אחרות ויש לו בנים מהם וצ"ע לדינא:

[אות כב] **במשנה מן השפחה.** ואינו חייב על אביו ולא על אמו. וכן גר שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה אינו חייב על הכאה וקללה דאביו. וכשם שאינו חייב על אביו כך אינו חייב על אמו שנאמר ומקלל אביו ואמו את שהוא חייב על אביו חייב על אמו וזה שא"ח על אביו א"ח על אמו רמב"ם (פ"ה הלכה ט' וי' מהל' ממרים):

משנה ו

[אות כג] **במשנה נותן גט לזו וגט לזו.** בסוגיא אמרינן מאי קמ"ל סיפא אצטריך ליה מת וכו' היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם דוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דפגע באחות זקוקתו. וכתב רש"י אבל יבומי חד ברישא והדר מיחלץ שני לאידך וכו' לא זכיתי להבין דהא אחר יבום דהראשון השני מייבם בהיתר כמו דמותר לייבם אחר חליצת הראשון וא"כ אם הראשון מותר לייבמה הדין דשניהם מייבמים והו"ל למנקט אבל יבומי שניהם לא וצ"ע:

[אות כד] **במשנה קדמו וכנסו אין מוציאין מידם.** ומדלא קתני גם ברישא דאם חלץ לא' וכנס לא' דלא יוציא משמע דאפי' דיעבד יוציא מספיקא דדלמא כנס אחות חלוצתו אע"ג דהוי ספיקא דרבנן מ"מ כיון דגזרו חז"ל אחות חלוצתו אטו אחות גרושתו אלמוה לגזרתם להוציא אפי' מספק ואפי' דיעבד. נ"י:

משנה ט

[אות כה] **במשנה הרגנוהו לא ישא.** בתוס' בכתובות (דף כ"ב ב') אההיא דמוקמינן שם בנישאת לא' מעדיה הקשו מהכא דבהרגנוהו לא ישא את אשתו ותירצו דבתרי ל"ח לעיניו נתן בה והרגנוהו היינו שא' אומר הרגתיו עם רבים. קשה לי איך ס"ד לומר דב' מעידים כך נהי דאמרי' גם בב' שמא עיניו נתן בה והתם בתרי ותרי הי' הקושיא דבנשאת לא' מעידיה ניחוש דעיניו נתן בה ומסלקי' עדותו ואסורה משום ב' האומרים לא מת. מ"מ הכא אמאי לא ישא דל עדותו לגמרי היה מותר בה ע"י עדות השני דהא ע"א נאמן לומר מת בעלה. והנלע"ד כיון דהיתירא עפ"י ע"א הוא משום חזקה דדייקא ומנסבא

א"כ י"ל דוקא בע"א דדייקא טובא וחוששת דלמא העד משקר אבל בב' עדים (אף לר"ש וכן קי"ל) דמ"מ בבא בעלה תצא מזה ומזה ואיכא חומר כסופה מ"מ י"ל דלא דייקא כ"כ הרבה דסומכת על העדים וא"כ י"ל בהרגנוהו וכיון דשנים מעידים מגרע גרע דהיא לא דייקא כ"כ ולא ניתן הדין להתירה עפ"י ע"א וכיון דאנן חיישינן לעיניו נתן בה ונשאר ההיתר רק עפ"י ע"א דהיינו העד השני וכיון דהיא סבורה דיש ב' עדים לא דייקא כ"כ ואין מתירים עפ"י עד אחד:

[אות כו] **הרע"ב ד"ה רי"א. דקי"ל אין אדם מע"ר**. היינו דלא נימא כיון דרשע דאורייתא פסול לעדות אשה נימא כיון דפוסל עצמו לעדות א"נ להעיד על מיתת בעלה ולא היה מהני לומר דפלגינן דיבוריה דמ"מ כיון דעשה עצמו רשע אינו כשר להעיד דנהרג בעלה לזה אמרי' דא"א מע"ר היינו דאינו פסול ע"י עצמו דאדם קרוב א"ע דכמו דאינו נפסל ע"י קרובו ה"נ אינו נפסל ע"י עצמו ונשאר כשר לכל עדיות שבעולם. אלא דמ"מ ממנ"פ אם נאמין לעדותו הוא ודאי רשע ופסול להעיד. לזה אמרי' דפלגי' דיבוריה ומהימן להעיד שנהרג בעלה והוא נשאר כשר דא"נ ע"י עצמו. ומבואר בסוגיין דלמ"ד גזלן דאורייתא כשר לעדות אשה ל"צ לפלגי' דיבוריה ומהימן בכל דבורו שהוא הרגו דאף דהוא רשע הא כשר להעיד לעדות אשה. ול"א דאין מקבלים דבריו כלל היכא דבאותו דיבור אומר על עצמו שהוא רשע. ואולם קשה לי מההיא דכתובות (דף יז ב') דבכת"י הוא אבל אנוסים היינו דנאמנים ל"ש אלא באנוסים מחמת נפשות אבל מחמת ממון א"נ דאין אדם מע"ר. והא דל"א בלא"ה דבממנ"פ דאם האמת כדבריהם הם רשעים וא"נ להעיד דהא התם ל"א פלגי' דיבוריה צ"ל דהתם מה בכך שא"נ מדין עדים מ"מ היו נאמנים במגו דאין זה כת"י לזה צ"ל דאא"מ ע"ר ומה"ט ניחא דבתחלת הסוגיא בל"ק דרמב"ח אמר אסיפא בכתב ידם יוצא ממ"א דא"נ ל"ש אלא באנוסים מחמת ממון לא נזכר שם טעמא דא"א משים עצמו רשע [ורש"י הוא דפירש כך] והיינו דבסיפא דליכא מגו וצריכים לדון מדין עדות דמעידים דהשטר פסול בזה הוא באמת מטעם ממנ"פ (דאם כדבריו הם פסולים וא"נ להעיד) ולפי הנ"ל קשה כיון דראוי להאמין מדין מגו מה בכך דאין אדם מע"ר הא מטעם זה לא דחינן דבריו כמו בהרגתיו דאם גזלן דאורייתא כשר לעדות אשה מקבלים דבריו דהוא הרגו ומהימן וכנ"ל. וכמו כן ק' לי בנ"י (ב"ב פ"ח דף רי"ב) דכ' דבההיא דנאמן לומר בני זה בן גרושה דהיינו באומר שבא עלי' בשוגג אבל במזיד לאו כל מיניה לשוי' נפשיה רשע. וע"כ צ"ל הא דלא נקט הטעם במנ"פ דאם כדבריו הוא רשע וא"נ להעיד שבנו הוא פסול הינו דגם אביו רשע נאמן להעיד על בנו (ובפרט הזה אני מסופק אם נאמנותו דאב רק כמו ב' עדים בכה"ת ואם הוא רשע א"נ או דבכל ענין הימני' רחמנא

לאב וכן לענין נאמנות האב שקידש את בתו אם הוא רשע) וא"כ עדיין מה בכך דא"א מע"ר הא מ"מ לא מסלקינן דיבוריה ודמי ממש להרגתיו למ"ד דגזלן דאורייתא נאמן לעדות אשה דאף אם לא פלגי' דיבורי' נאמן וצ"ע:

משנה י

[אות כז] **הרע"ב ד"ה בנדר. ובאת לחכם להתיר.** מזה מוכח דאף נדרים שיכול הבעל להפר ולא הפר יכול החכם להתיר לה דלא כההיא דספרי שהביא המרדכי פרק השולח. תה"ד (סי' רע"ט):

[אות כח] **בהרע"ב ד"ה וכולן מותרות. וכל הני דאמרי'**. מדברי התוס' בסוגיין משמע דקאי רק על החכם שאסר דבזה אפי' לפי החשד מותרת לו מדאורייתא משא"כ בעד המעיד שמת בעלה דלפי החשד אסורה לו מדאורייתא, בזה הדין דיוציא. אבל הנ"י כתב כרש"י והרע"ב דבכל הנך דמתני' אם כנס לא יוציא חוץ מהנטען על א"א:

[אות כט] **תוי"ט ד"ה וכולן מותרות. צריכין למימר בהיא אומרת.** במחכ"ת רבינו הגדול דברים אלו אין להם שחר דהתם בכתובות מיירי בתרי ותרי דקיימא באשם תלוי בעי' שתאמר ברי לי ובעי' ג"כ דניסת לאחד מעידיה דגם הוא יאמר ברי אבל הכא בע"א אומר שמת בעלה שהאמינו אותו חז"ל כתרי פשיטא דבכל ענין מותרת:

[אות ל] **בא"ד משא"כ בכולהו. ואפי' בעד המשיאה.** ר"ל דלא מיבעי באינך דאפי' לפי החשדא דעשה כן משום דעיניו נתן בה מ"מ עתה היא מותרת לו אלא אפי' בעד המעיד דלפי החשש דעיניו נתן בה ומעיד בשקר אסורה לו מ"מ לא תצא וכמ"ש לעיל. ומ"מ לישנא דהתי"ט דאיתתא דייקא ומנסבא. לשון זה הוא אריכות למותר דזהו טעם להיסוד נאמנות דע"א והכא עיקר מה דבאנו לחלק דבנטען באמת אסורה לו אבל הכא דע"א נאמן יהיה מאיזה טעם שיהיה והוי רק חשש בעלמא דשמא עיניו נתן בה. בזה משום חשש בעלמא לא אמרינן דתצא:

פרק ג

משנה א

[אות לא] **תוי"ט ד"ה רא"א. ופירש"י דליכא אלא ספק פגע באחות זקוקה**. לשון זה אינו מדוקדק דהא ודאי אינה אחות זקוקתו דהא מאחותה פקע הזיקה ע"י שכנסה הראשון אלא דהוי ספק שמא פגע ביבמה שנאסרה עליו בשעת נפילה משום אחות זקוקתו. ובאמת אין זה מלשון רש"י אלא דרש"י כ' וז"ל דהכי אמרינן קדמו וכנסו אין מוציאין מידם משום דליכא אלא ספק פגע באחות זקוקה והא נמי לשני ספק הוא עכ"ל והיינו

דמדמין כמו בספק פגע באחות זקוקתו אין מוציאין ה"נ בס' דפגע ביבמה שנאסרה בשעת נפילה משום אחות זקוקתו ואף דרש"י כתב לעיל בההיא דפרק כיצד (דף כ"ג ע"ב) דקדמו וכנסו אין מוציאין דאין כאן אלא ספק דפגע באחות זקוקתו ואי נמי הוי איפכא דקמא פגע באחות זקוקה כיון דבא שני ויבמה פקע זיקתה מאחיו והותרה לו אשתו ואיסורא דעבד עבד עכ"ל וא"כ אין ראיה משם דעל ספק אין מוציאין דהא התם עתה ודאי בהיתר היא אצלו משא"כ היכא דעדיין הוא בספק איסור דאם זו היא היבמה שנאסרה בשעת נפילה עדיין היא אצלו באיסור זה. צ"ל דרש"י ס"ל כתו' שכתבו לעיל (דף כ"ג ב') דאם ידעי' בודאי דפגע באחות זקוקתו אף דאחר כך פקע הזיקה צריך להוציאה כיון דכנסה בביאה באיסור אלא דבספק מקילים. ועדיין אין מיושב כ"ע דהא לפ"ז צריכים לפרש מ"ש רש"י וא"נ הוי איפכא היינו כיון דאפילו הוי איפכא אין כאן עוד איסור אחות זקוקה אלא דהיינו קונסי' אותו להוציאה כיון דעבד איסורא בזה בספק מקילי' וא"כ עדיין לא דמי ההיא דהכא לדהתם דהכא הוי עדיין ספק איסור בעצמותו. וכיון דרש"י הוצרך להסביר ואפי' אי עביד איפכא משמע דמטעם ספק לחוד לא מקילי' ואלו הכא כתב רש"י דילפינן משם לספק איסור ממש וצע"ג:

[אות לב] **בא"ד ואי קדים וחליץ א' מהאחין לאחרונה**. אבל קדים ונשא השנייה באיסור לא הותרה הראשונה לכתחלה אא"כ כנסה הוא דלא יוציא. כך דקדק הב"ש מלשון הפוסקים:

משנה ג

[אות לג] **תוי"ט ד"ה היתה. אבל הכא דליכא שני דקמוכח**. אע"ג דבההיא דלעיל (פ"ב מ"ג) ג"כ ליכא שני דמוכח. מ"מ התם איכא ערוה דקמוכח שאינה חולצת ולא מתייבמת אבל הכא שתיהן מתייבמות וליכא הוכחה. תוס' (דף כ"ח ד"ה אבל):

משנה ד

[אות לד] **תוי"ט ד"ה או. לשני אחין מבתו**. לחנם כתם כן התוי"ט דבלא"ה לא מצי למנקט בתו דאסורה לו בעצמותה. וזה דינא דסיפא היתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה:

[אות לה] **בתוי"ט ד"ה איסור מצוה. ולא אתי למשרי א"ז דעלמא**. ט"ס הוא וצ"ל ולא אתי למשרי אחותה בלא חליצה:

משנה ו

[אות לו] **במשנה נכרית חולצת**. מהרש"א הקשה הא בלאו אחות אשה ג"כ היה הדין דחולצת ולא מתייבמת כיון דזקוקה מכח שניהם כדאיתא בפרקין (משנה ט'):

[אות לז] **תוי"ט ד"ה עשה בה מאמר. וי"ל דאי לאו משנה יתירה.** וסיימו תוס' (דף י"ח.) ורב דאמר אין זיקה סבר דמסברא ה"א דיש זיקה ואי לאו משנה יתירא ה"א דנקט עשה בה מאמר לאפוקי מב"ש עכ"ל מזה תמוה לי על דברי תוס' בשמעתין דעלה מתני' דהכא אמרי' אר"נ זאת אומרת אין זיקה וכתב תוס' תימא שלא דקדק כן ר"נ על מתני' דריש כיצד עכ"ל. והא בפשוטו ניחא דממתניתין דלעיל י"ל דה"ה בלא מאמר ונקט מאמר לאפוקי מב"ש אבל הכא דייק ממשנה יתירא דבא לומר דדוקא מאמר אבל בלא מאמר מתייבמת דאין זיקה:

משנה ז

[אות לח] **תוי"ט ד"ה גירש אחד. בסה"ד אפי' ט"ס הוא.** וכ"כ בדרישה אבל המהרש"א כ' דמ"ש הטור אבל אם כנס היינו דין אחר דאם כנס נכרית לא נפלה מעולם ליבום. ולזה כוון ג"כ הב"ש (סימן קע"ה סק"ח):

משנה י

[אות לט] **במשנה שמא מעוברות.** אע"ג דאין אשה מתעברת בביאה ראשונה הכא מיירי בבעלו ושנו. גמרא:

[אות מ] **בהרע"ב ד"ה היו אחין וכו'. וחייב להביא קרבן.** ואף דהוי טעה בדבר מצוה (ע' פי"ט מ"ד דשבת וברפ"ח דתרומות):

פרק ד

משנה א

[אות מא] **במשנה ופסלה מן הכהונה.** וצריכה חליצה מהאחים דחליצת מעוברת ל"ש חליצה ופרכי' עלה א"ה אמאי פסלה מן הכהונה ומשנינן מדרבנן ולחומרא. ובחי' הריטב"א כתב דטעמא דר"ל דצריכה חליצה היינו מספק דאם בשעה שחלץ לא היתה ראויה לבא לכלל לידה ההוא עיבור כמאן דליתי' וחליצה שחלץ לה כשירה אלא דחיישינן שמא בשעה שחלצה ראויה היתה לילד והולד היה גמור אלא שגרם לה אח"כ איזה סיבה להפיל וחליצה דמעיקרא לאו חליצה היא כלל והא דפרכינן אמאי פסלה מן הכהונה היינו דמשמע דאם נשאת לכהן דתצא ובספק חלוצה לכהן ל"ג בדיעבד. ומשנינן מדרבנן ולחומרא פי' מאן דחזא דחלצה סבר דחליצה כשירה הוא ויסבור דחלוצה כשירה לכהן:

[אות מב] **תוי"ט ד"ה החולץ. שהוא רשע.** ובתו' כתב דכה"ג הוא מזיד ולאו בר קרבן הוא. גם כתבו די"ל דנקט ונמצאת מעוברת לרבותא דאע"ג דלא היה ניכר עוברה בשעת חליצה ונראה חליצה מעולה אפ"ה אם הולד ב"ק לא פסלה:

[אות מג] **בתי"ט ד"ה אין הולד. כיון שנמצאת מעוברת.** ע"כ לא איירי אחר ג"ח ולא הוכר עוברה דא"כ בסיפא אמאי חייבים בקרבן הא הוי אונס גמור דמאי הו"ל למיעבד. תוס':

[אות מד] **בא"ד דבדיעבד הוי חליצה תוס'.** בתוספות איתא ואור"י דנהי דלאו חליצה הוא מ"מ אסור בקרובותי' כיון דמדאורייתא הוי חליצה ועוד דדיעבד אם חלצה אפי' מדרבנן א"צ חליצה אחרת. דאמרינן לקמן וכו' משמע דלא בעי חליצה עכ"ל משמע דספוקי מספקא להו בזה דבתחלה כתב ר"י רק דמדאורייתא הוי חליצה מש"ה אסור בקרובותיה משמע דמדרבנן לא הוי חליצה וצריכה חליצה אחרת אלא דאח"כ הוסיפו ולמדו ממשמעות סוגיא דלקמן דדיעבד אפי' מדרבנן א"צ חליצה אחרת. ותמוה לי דאי רצו לומר דמדרבנן אפי' דיעבד לאו חליצה וצריכה חליצה אחרת וביאור דבריהם דהא דאר"י החולץ למעוברת והפילה א"צ חליצה מן האחים היינו למעוברת והוא אחר ג"ח אף דא"ע ליבום דשמא הולד ב"ק ופוגע באשת אחיו מ"מ כיון דהוי רק מספיקא ואם יבא אליהו דלא יהיה ב"ק מותר לייבם מקרי עולה ליבום אבל תוך ג"ח כיון דאף אם יבא אליהו דאינה מעוברת מ"מ אסרו חז"ל משום הבחנה כמו זקינה ואיילונית זה מקרי א"ע ליבום מדרבנן א"כ איך פריך ר"ל לר"י דלתני אין הולד ש"ק א"צ חליצה מן האחים הא ר"י מודה דצריכה חליצה כיון דחלץ תוך ג"ח צריכה חליצה אחרת וצלע"ג:

משנה ב

[אות מה] **במשנה ואם אין הולד.** היינו שיחזור ויבעול אבל גט לחוד לא מהני דביאת מעוברת ל"ש ביאה גמרא. והא דבאין הולד של קיימא א"ח בקרבן דמ"מ כיון דהפילה וזקוקה לו למפרע לא מקרי אשת אחיו שלא במקום מצוה אף דבאותה ביאה כשהיתה מעוברת לא נתקיים מצות יבום מ"מ לא מצינו יבמה שתהיה אסורה בשעת נפילה באיסור אשת אח ואח"כ תתייבם. תוספות והראשונים:

[אות מו] **במשנה וחייבים באשם תלוי.** ומה דלא אזלינן בתר רובא דרוב נשים יולדות לתשעה ונימא דודאי בר קמא הוא ואשת אח בת בנים בעל ולייתי חטאת. משני בגמרא דרוב יולדת לט' עוברה ניכר לשליש ימיה וזו הואיל ולא הוכר עוברה איתרע לה רובא. וא"ת אכתי איך פסיק ותני דחייבים אשם תלוי והא לפעמים משכחת חיוב חטאת כגון דהוכר עוברה ולא אתרע רובא. י"ל דאם הוכר שוב אין כאן ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון. דודאי מראשון הוא דאילו משני לא היה עוברה ניכר דקודם שליש

לא מינכר העובר. וכ"מ מדברי רש"י ד"ה וזו הואיל דלא הוכר עוברה שכתב בזה"ל דאי הוכר לא הוי מספקא לן. מבואר דבא ליישב כדברינו. מיהו אכתי קשה לי הא מ"מ משכחת ספק. וכגון דהיבם כנס אותה עשרים יום אחר מיתת בעלה. ואחר ב' חדשים ועשרה ימים מכניסתו הוכר עוברה ולסוף ט' חדשים ממיתת בעלה ילדה והוי ספק בן ט' לראשון והוכר עוברה לשליש של ט' חדשים. או בן ז' לשני והוכר העובר בשליש העובר של ז' חדשים. דהוא ב' חדשים ועשרה ימים. ובזה לא אתרע רובא ולייתי חטאת וצ"ע:

ותמהו בתוס' ד"ה וזו. אמאי יתחייב בא"ת נוקמינה בחזקת היתר ליבם ונימא סמוך מיעוט יולדות לז' אחזקה ואיתרע ליה רובא ונסמוך ארובה דעוברה ניכר לשליש ימיה. והניחו בתימא. ובעניי אף קושי איני רואה. דהא אף להסוברים דקי"ל סמוך מיעוטא לחזקה היינו לחומרא מדרבנן אבל מה"ת לא הוי כפלגא רק לר"מ כמ"ש תוס' בכמה דוכתי ומקורו מהאי דתינוק שנמצא בצד העיסה ואולי כוונתם דמשמע דמתני' ד"ה היא וגם לר"מ חייבי' בא"ת. והיינו אף דלר"מ לא מהני הרוב דחיישינן למיעוטא מ"מ זהו רק מדרבנן כמ"ש תוס' (חולין דף פ"ו). ורק סמוך מיעוטא לחזקה הוא דאורייתא (אליבא) דר"מ. וכ"מ מדלא העמידו קושייתם על המקשן לימא הלך אחר רוב נשים הא הו"ל מיעוט וחזקה נגד הרוב. והיינו די"ל דפרכת הש"ס לרבנן דר"מ דמדאורייתא ל"א סמוך ולייתי חטאת ודוחק:

וביותר קשה לי למה נקטו קושייתם בכה"ג ולא בפשוטו דנימא אוקי רובא דלט' ילדן נגד הרוב דעובר ניכר לשליש ימיו והוי פלגא ופלגא ושוב ניזל בתר חזקה ליבום וצע"ג:

משנה ג

[אות מז] **תוי"ט ד"ה יורשי הבעל. בנכסי מלוג.** אבל בכתובה מודו ב"ש לב"ה דאין ליורשים כלום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים וכל שמתה בחיי יבם לא גבו יורשים דילה כתובה דיבם במקום בעל קאי. פירש"י:

משנה ד

[אות מח] **תוי"ט ד"ה ובלבד. כתבו התוס' ג"כ.** ותירצו עוד דנ"מ באשתדוף נכסי הבעל אחר שגירשה היבם דאינה טורפת כלל מנכסי יבם:

משנה ז

[אות מט] **תוי"ט ד"ה ובאבי אביו. גזרוה רבנן נמי בחלוצה.** כאן א"צ לזה דאף אילו לא גזרו שניות בחלוצה מ"מ אסורא משום מיתנא דהיא כלת בנו. אלא במה דאסורה לבן בנו דהיא לגבי החולץ אשת אבי אביו שהוא רק שניי'. ולהפוסקים דאשת אחי אבי אביו הוא ג"כ שניי'. ג"כ בלא"ה אסורה משום מיתנא. אלא במה דאסורה לבן אחיו אם מיירי

באחיו של החלוץ מן האם ואינו אחיו דמיתנא בזה דאסורה לו דהיא אשת אחיו מן האם דהוי רק שנייה:

משנה ט

[אות נ] **במשנה מתה היבמה**. וכן מתה אשתו מותר ביבמה דיבמה שהותרה בשעת נפיל' ונאסרה כשהותרה חזרה להיתירה הראשון. והא דלא נקט במתני' הכי דהוי רבותא טפי דאיידי דבעי למתני מת יבם נקט נמי מתה היבמה. תוס':

משנה י

[אות נב] **הרע"ב ד"ה לא תחלוץ. מפרש בגמרא**. הא דבלא"ה ל"ח שמא תהיה מעוברת ואתה מצריכה כרוז לכהונה. היינו דסתמא קתני אף בגרושה. גמרא. וההיא דלקמן רפט"ז דע"כ לא מיירי בגרושה אף דהתם ג"כ סתמא קתני. התם דאיירי באם אירע מעשה שהלך בעלה למדה"י איירי שפיר דוקא בשאר נשים ולא בגרושה אבל הכא דבא להשמיענו דין כל הנשים שנופלת ליבום ואם היה דין אחר לגרושה הו"ל לפרושי. תוספות (לעיל דף ל"ו א'):

[אות נג] **תוי"ט ד"ה היבמה. וספק צרת ערוה**. בזה בלא"ה ניחא דהא אם יבא אליהו ויאמר שאינה צרת ערוה בת יבום היא. מהרש"א:

[אות נד] **בא"ד מב' אחיות פ"ב מ"ו**. לא ידעתי הא התם ג"כ מדאורייתא מתייבמת אלא דחיישינן שמא אידך יבמתו ופגע באחות זקוקתו דאסורה מדרבנן. אלא דהתם גרע מאחות זקוקה דעלמא כיון דאפשר שיתברר ולא תאסר לעולם. והיה מהראוי לדונו בכלל כל שאינו עולה ליבום אלולי הסברא דאם יבא אליהו:

ובזה מיושב לי היטב קושית תוס' (יבמות דף כ"ג ב') דלאביי דקידושין שא"מ לביאה הוי קידושין אמאי נקט ואינו יודע ולא נקט ואינו ידוע דהוי משמע דמעולם לא הוכר והובא בתי"ט (לעיל פ"ב מ"ו). והיינו די"ל דהוי רבותא דלא מיבעי בלא הוכר מעולם דהיינו דאמר אחד מכם דלא אפשר שיתברר לעולם וכיון דהוי רק מדרבנן א"ע ליבום וכנ"ל מש"ה מתירים בחליצה כמו אחות חלוצתו וכדומה אבל בהוכרו ולבסוף נתערבו ס"ד כיון דאפשר שיתברר נידון ביה דכל שאינו עולה ליבום כמו ביבמה תוך ג"ח לזה קמ"ל דאפ"ה חולצת דבת יבום היא באם יבא אליהו. ונכון מאד בעזה"י:

[אות נא] **במשנה אחד גרושות**. בסוגיא דגיטין (דף י"ח ב') אתמר מאימתי מונין לגט רב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת כתיבה וכו' והלכתא משעת כתיבה. ומסתפקנא אם משעת כתיבה ממש אם משעת חתימה כדאמרי' שם מקודם מאימתי מוציאין לפירות ר"ל אמר משעת כתיבה ופירושו חתימה. ונלע"ד דמוכח דמשעת כתיבה ממש

מדמכשיר ר"ש במתני' נכתב ביום ונחתם בלילה ואמאי לא פסיל משום חששא דתנשא בגט זה ביום צ' מיום הכתיבה ובאמת חסר יום א' דהא נחתם למחרתו. בשלמא על רב דאמר משעת נתינה ליכא קושיא די"ל דע"מ מפקי לקלא דלא נמסר ביום הכתיבה ותצטרך לברר יום מסירת הגט אבל למה דקיי"ל משעת כתיבה אם נימא דהיינו חתימה אף אם יהיה קלא דלא נמסר ביום הכתיבה מ"מ מתירים לה להנשא בכלות ג"ח מיום הכתיבה דמסתמא ביום שנכתב נחתם ונפק מיניה קלקולא אלא ע"כ מוכח מדר"ש דמונין מיום הכתיבה ובזה לא מצינו חולק על ר"ש:

אמנם לכאורה משמע בהיפוך דהרי הרי"ף כתב בסוגיא דשם דאיכא למ"ד דקי"ל דאין לבעל פירות משעת חתימה כמו דפסקי' הכא לענין ג"ח מיום הכתיבה א"כ כיון דמדמי להדדי מבואר דמפרש ההיא דמונין משעת כתיבה היינו ג"כ חתימה ובזה לא פליג הרי"ף על שיטה זו אלא דדחי ראייתם ומחלק דאינו דומה פירות לזה ובפירות קי"ל עד שעת נתינה אבל מ"מ משמע דביסוד זה דס"ל להך מ"ד דמשעת כתיבה היינו חתימה גם הרי"ף מסכים:

אך י"ל דהא בהא תליא דדוקא להנך פוסקים דמדמי פירות להבחנה שפיר י"ל דמשעת כתיבה היינו חתימה ואי דתקשי מ"ט דר"ש דמכשיר מוקדם הא יש לחוש לענין איסור הבחנה. די"ל דבאמת ס"ל לר"ש דמונין מיום הכתיבה ממש. והא דאנן קי"ל משעת חתימה היינו דממילא פליגי רבנן על ר"ש בזה דכמו דפליגי עליה בפירות וס"ל משעת חתימה ה"נ לענין הבחנה. וא"כ ליכא פלוגתא חדשה אלא דהוי חד פלוגתא להבחנה ולפירות דכי הדדי נינהו ולר"ש משעת כתיבה ולרבנן משעת חתימה. וכ"ז להך איכא מ"ד דמדמי פירות להבחנה אבל למה דסתר הרי"ף דהבחנה אינו דומה לפירות דבפירות קי"ל משעת נתינה ובהבחנה משעת כתיבה ממילא מוכח דכתיבה ממש הוא כיון דמדר"ש מוכח דמיום הכתיבה ממש ממילא קי"ל כן דהא לא מצינו חולק ע"ז דממה דפליגי רבנן עליה בפירות אין ראיה דהא ממילא פירות שאני דגם משעת חתימה אינם לו. והוא נכון לכאורה. ולפ"ז ק' להך איכא מ"ד הנ"ל ממה דאמרינן בסוגיין ת"כ דשמואל הא לרב ניחא ג"כ הך ברייתא דהא רב דאמר משעת נתינה היינו דס"ל כר"י דיש לבעל פירות עד שעת נתינה והיינו דס"ל כן לת"ק דנכתב ביום. אבל לר"ש ג"כ ר"י ס"ל דמשעה שנתן עיניו וא"כ י"ל דהך ברייתא כר"ש אבל להלכה פסק רב כרבנן:

והנה לכאורה לפי ההלכה דקי"ל דמונין משעת כתיבה יש לנו טעם חדש על תיקון הזמן בגט כדי שלא תצטרך להתעגן יותר מדינה דע"י זמן כשתרצה יכולה להנשא בכלות ג"ח מהזמן כתיבה ולא תפסיד הזמן דמשעת כתיבה עד נתינה. וצ"ל דאם אין כתוב בו

זמן מדינא אסורה עד ג"ח מיום הנתינה דשיעור ג"ח מתחילים מיום דמוכח בגט זמן הכתיבה כדאמרי' זו זמן גיטה מוכיח עלה אבל אם לא יהיה זמן בגיטה דמוכיח עלה מדינא מתחילים ג"ח מיום הנתינה. ואי דמ"מ מהני הזמן בכדי שלא יעכבו הב"ד אותה מלהנשא בטענה שלא נתן לך הגט עד עתה. ובממנ"פ אם נאמנת להתיר עצמה לומר דהנתינה היה מקודם וכלו הג"ח. א"כ צריך הזמן שלא תשקר ותאמר שנתגרשה מכבר ואם אינה נאמנת צריך הזמן לטובתה שעי"ז מותרת אחר ג"ח. י"ל דבאמת א"נ ומ"מ ל"צ לזה זמן דהא יכולה לילך לב"ד ביום הנתינה. וזהו לשיטת תוס' בההיא דאמרי' ר"י מ"ט לא אמר כר"ל. קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה דיכולה לברר עיי"ש. אבל לפירוש רש"י שם קשה. והנ' להפוסקים דאפי' מוקדם ממש שהקדימו הזמן כשר לגרש ע"י שליח וע"כ הא דל"ח דתנשא בסוף ג"ח מזמן הנכתב בגט דלזה לא מהני במה דע"י שליח יש לו קול דמה בכך דנדע דלא נמסר ביום שנכתב הא מ"מ יהיה הדין להתירה להנשא דהא קי"ל דמונין מיום הכתיבה וכיון דבאמת הקדימו הזמן תנשא באיסור ע"כ צ"ל דלא החמירו כ"כ לענין חשש הבחנה וכ"כ הפ"י אבל עדיין ק' לי כיון דעד הנתינה דר עמה כאיש עם אשתו ממילא יפסול הגט כיון דהזמן מוקדם הוי כבא עליה בין זמן הכתיבה לנתינה דפסול מדין גט ישן דיאמרו גיטה קודם לבנה ואף בדיעבד כה"ג תצא היכי דבודאי בא עליה כמ"ש תוס' גיטין (דף כ"ו ע"ב) ד"ה לכשאכנסנה) וצע"ג:

[אות נה] **תוי"ט ד"ה וכן כל. ואצרכוה להמתין כל ג"ח**. בתוס' (דף ל"ז א') הקשו דאכתי אם תלד לו' חדשים ויום א' או אפילו ג"י יהיה ספק אם הוא בן ט' לראשון ולא נקלט הזרע עד יום הג' או שהוא בן ז' לאחרון וילדה למקוטעים ותירצו דכל כך לא היה משתהי הכרת עובר של הראשון עד שליש ימיה מן השני עכ"ל וזה תמוה דעדיין ק' ביבמה איך מתייבמת אחרי ג"ח מיום המיתה דלמא לא נקלט הזרע עד יום ג' ובאמת תוך ימים מועטים יהיה ניכר עוברה ופגע באיסור אשת אח. אחר כך מצאתי בת' נ"ב (סי' ס"ט) שהביא קושיא זו בשם הרב טרטקוב זצ"ל:

משנה יג

[אות נו] **תוי"ט ד"ה כל שאר בשר. וקשיא לי**. במחכ"ת הג' אשתמיטתיה דברי רש"י ותוס' במקומם דרש"י פי' בסוגיי' (דף מ"ט ריש ע"ב) דבאמת הך דהכא פליגא אמתניתין דלעיל ותנאי הם אליבא דרע"ק וכך מבואר להדיא (בדף צ"ב א') דאמרינן הך תנא דרע"ק דאמר חייבי לאוין דשאר וכו' ופירש"י שם דהיינו הך רע"ק דמתני' דהכא. עכ"פ מבואר דתנאי הם אליבא דרע"ק אם כן יש לומר דסתמא דלעיל ס"ל דאליבא דרע"ק בכל ח"ל הולד ממזר. ותוס' בשמעתין ד"ה הכל מודים וכו' ס"ל דמחזיר גרושתו מיקרי חייבי

לאוין דשאר שאינם אסורים אלא משום אישות. וא"כ מתני' דהכא ודלעיל ל"פ. אבל מ"מ האמת יורה דרכו דאיכא תנאי אליבא דרע"ק דס"ל דמכל ח"ל הוי ממזר וכדאיתא להדיא (בסוגיא בדף צ"ב) וכמבואר ג"כ בסוגיין דר' סימאי אמר מן הכל היה עושה רע"ק ממזרים:

ואדרבה על הרמב"ם בפי' יש לעיין דלא משמע כן מסוגיא דהכא דאמרינן עלה דמתני' מ"ט דרע"ק אלמא מהני וכו' ולר' סימאי וכו' משמע להדיא דלמתני' דהכא דוקא בשאר הוי ממזר. וכן ההיא סוגיא (דף צ"ב) דאמרינן הך תנא דרע"ק דאמר ח"ל דשאר. ואם נפרש למתני' כל שאר וכל שהוא בלא יבא א"כ היכן מצינו תנא דסבר אליבא דרע"ק דדוקא ח"ל דשאר. א"ו העיקר כרש"י ותוס' דמתני' דהכא שאר דוקא קתני ומתני' דלעיל אי כפירש"י דפליג אהך דהכא אי כתוס' דמחזיר גרושתו מקרי שאר. וברור:

[אות נז] **תוי"ט ד"ה שהוא בלא יבא וכו'**. **ומדכתיב ולא**. חוץ מאלמנה לכ"ג לר' סימאי ולר' ישבב אפי' אלמנה לכ"ג ואפי' חייבי עשה ליה מולא. גמרא ורש"י. ותמוה לי האיך ילפינן אלמנה לכ"ג משאר לאוין. והא לאו דאלמנה אינו שוה בכל וכה"ג אמרי' בכתובות (דף למ"ד ע"א) ולר' ישבב וכו' א"כ בעולה לכה"ג ומ"ש דהו"ל עשה שאינה שוה בכל וכו' היכי דאמרי' דבעולה לכ"ג אין למדים משארי עשה דאתרבי מולא משום דא"ש בכל א"כ ה"נ נימא באלמנה לכה"ג דאין למדין אותו משארי לאוין דאתרבי מולא כיון דא"ש בכל וצ"ע:

ואולי יש לומר מזה דעשה דבעולה לכה"ג היא רק עליו ולא עליה. והטעם י"ל דמה דהוזהרו כשירות להנשא לפסולים ילפינן מדכתיב לא יקחו כדאיתא במסכתין (דף פ"ד ע"ב) וא"כ גבי עשה דבתולה דכתיב יקח בלשון יחיד מש"ה היא אינה מוזהרת. ועי' בתוס' במסכתין (דף ה' ע"א ד"ה ואכתי אצטריך). היכא דמוזהרים כהנים ולא ישראלים לא מקרי כ"כ אינו שוה בכל ורק מה דכהנים עצמם מצווין רק האנשים ולא נשים כגון טומאת כהנים זהו מקרי אינו שוה בכל וא"כ י"ל דרק בעולה לכה"ג אין למדין משאר עשה דקיל הרבה דאינו נוהג בנשים דהיא אינה מוזהרת אבל אלמנה לכה"ג דהלאו גם עליה שפיר ילפינן מאנוסת אביו. וא"ת הא כתב התוס' שם דאלמנה מן הנשואים מש"ה לא אתי עשה דיבום ודחי לל"ת ועשה אף דא"ש בכל מ"מ לא דמי לזקנו כיון דגם נשים מצווים. ואם כדברינו גם בעשה דבתולה אין הנשים מצווים. י"ל דמ"מ שפיר כתב דלא דמי לזקנו דשם הלאו והעשה שניהם אינם שוים בכל. משא"כ באלמנה אף דהעשה א"ש בכל מ"מ כיון דהלאו שוה גם בנשים הוא חמור מזקנו. וצ"ע לדינא וע' מל"מ (ריש ה' מכירה). ולדברי י"ל דכמו דאמרינן כל הבועל דעתו על גמר ביאה. ה"נ אמרינן דעתה

דידה על גמר ביאה והיא דאינה מוזהרת לא הוי כאילו פירשה להיות נקנית בתחלת ביאה. ועיין בתוס' חגיגה (דף י"ד ב' ד"ה בתולה) דנקטה בפשיטות דבעולה לכ"ג גם היא מוזהרת ואולם אין מובן לי דברי תוס' שם דמה הועילו בתירוצם מההיא דראוה מעוברת דהא התם היא א"נ לר"י גם לגבי עצמה ול"א דאם נבעלה לפסול ונתחללה גם היא מוזהרת לכהן ונאמנת:

[אות נח] **תוי"ט ד"ה כל שחייבים עליו כרת. ולהכי הדר כתביה במשנה תורה משום למסמך**. זהו מלשון רש"י. וכן בתי"ט כל שחייבים עליו מיתת ב"ד וכו' אלא לא יגלה לגופיה לר"י לחייב באנוסת אביו ולרבנן לחייב שני לאוין בשומרת יבם של אביו ג"ז מלשון רש"י. מזה יש ללמוד דלר"ש התימני אירי לא יגלה בש"י ש"א ומ"מ ל"צ לומר לעבור בב' לאוין אלא דכתבה למסמך ללא יבא ממזר לאורויי דיש ממזר מח"כ והא דאמרינן בריש מסכתין וכן בר"פ נושאין דלרבנן מיירי בש"י ש"א ולעבור בב' לאוין היינו כי היכי דתיתי גם לר' יהושע דלדידיה דלא יבא ממזר קאי אירישא דלא יקח ע"כ לא יגלה קאי אי לאנוסת אביו אי לשיש"א ולעבור בב"ל. והיה מיושב לי בזה הא דהרמב"ם והסמ"ג והחינוך לא הביאו כלל דעל ש"י ש"א חייב בב"ל אף דקי"ל דמותר באנוסת אביו וע"כ דלא יגלה בש"י ש"א היינו למה דקי"ל כר"ש התימני אתי' קרא דלא יגלה להסמיך ללא יבא ממזר וכנ"ל. אולם לשיטת תוס' בשמעתין הוא להיפוך דלר"י לא יגלה מיירי בשיש"א ואתי קרא לאורויי דמלא יקח עד לא יגלה דוקא ולאתויי שארי מיתות ב"ד הוא דהוי ממזר אבל מלא יגלה ואילך דהיינו ח"כ לא הוי ממזר דלא נימא ללמוד ח"כ בהיקישא דר' יונה דהוקשו כל עריות זה לזה ולר"ש התימני לא איצטריך לא יגלה דלהסמיך לל"י ממזר לאורויי דיש ממזר בח"כ בלא"ה ידעינן מהיקישא דר"י וע"כ משום לעבור בב"ל עיי"ש היטב וא"כ לדידן דקי"ל כר"ש התימני קיימא הדין דעל ש"י ש"א עובר בב' לאוין וכן נקט הישו"ש פ' נושאין (סימן ג'):

פרק ה

משנה ג

[אות נט] **הרע"ב ד"ה אין אחר חליצה. הא מתני' רע"ק**. ולהרי"ף והרא"ש דצרה לאחר ביאה הוי רק עשה דבית א' בונה ואין בונה ב' בתים א"כ מדקתני במתני' ו' דאין אחר הבעילה כלום מוכח דס"ל למתני' דאפי' בחייבי עשה אין קדושים תופסים. וע' בתוס' כתובות (דף ל' א' ד"ה לאפוקי מדר' סימאי) תימא דתפשוט וכו' אליבא דמ"ד פ"ק דיבמות הבא על יבמתו וחזר ובא א' מהאחים על צרתה בעשה וכו'. ותמוה לי הא

ביבמות שם מבואר דלהגירסא דבעשה דלר"ל דוקא דחזר ובא אחד מהאחים הוא בכרת אבל הוא עצמו שבא על צרתה הוא רק בעשה דבית א' בונה. וא"כ אמאי נקטו קושייתם דוקא לר"י הא גם לר"ל מוכח ממתני' דבח"ע ג"כ אין קדושין תופסים דהא מתני' קתני ואין אחר הבעילה כלום בין ביבם א' בין בב' יבמים והא ביבם א' לכ"ע בעשה וצ"ע:

פרק ו

משנה א

[אות ס] **בין בשוגג.** במ"ל [פ"ב מיבום ה"ד] מסתפק אם מ"מ בעי' ביאה בפ"ע כמו כל קידושין או דל"צ בפני עדים. ונלע"ד ראיה מסוגיא דיבמות (דף נ"ח) דכוותה גבי שומרת יבם אשתו מעליא היא. והא י"ל דמשכחת לה בבא עליה שלא בעדים דלא קנאה אלא ע"כ דגם בלא עדים הוי יבום מעליא ולכאורה יש לדחות דבזה מנא ידעי' דקדמה שכיבתו להשקות אותה וצריך עדים על זה שקדמה שכיבתו וממילא הוי יבום. ואך מ"מ י"ל דמשכחת לה בבא עליה ב' פעמים בכל פעם לפני ע"א דקידושין לא הוי דהא על כל ביאה וביאה לא היה רק ע"א (ועי' פ"ז דגיטין ברי"ף (דקע"ז ב') ראה א' בשחרית שנתייחדה עמו וא' בין הערבים אין מצטרפין וכתב הר"ן הטעם דאף ע"ג דבממון הלואה אחר הלואה מצטרפים מ"מ אישות דשייך ביה נפשות עדות בבת אחת בעינן ותמוה לי אמאי ל"א בפשוטו דבממון דהעדים רק לראיה משום הכי מצטרפין אבל בקידושין דהמעשה קידושין בעצמותו לא נגמרו ולא נתפסו רק אם הוא בעדים איך שייך שיצטרפו שע"י צירוף יהיה מעשה קידושין הא מ"מ כל מעשה ומעשה לא נתפס לקידושין וצ"ע) ולענין קדמה שכיבת בעל מצטרפים דהא יש לנו ב' עדים שקדמה שכיבתו. ואולי י"ל דענין השקאת סוטה הוי כמו דיני נפשות ובעינן עדות בבת אחת שקדמה שכיבת בעל ובתשובה הארכתי בעזה"י:

[אות סא] **תוי"ט ד"ה בין באונס. שנתכוין לאשתו ונתקשה.** דאילו לא"ה אלא שהדביקוהו בע"כ ביבמתו כיון דאין קישוי אלא לדעת הוי כמדעתו ואינו בכלל אונס ואם באמת לא נתקשה לא קנאה היבמה אינה נקנית אלא בקישוי. תוספות והרא"ש:

[אות סב] **בהרע"ב ד"ה קנה. וזכה בנחלה.** דלא רבי רחמנא דביאת שוגג וכל הנך דקנה אלא לדברים המפורשים בפרשה בהדי' דהיינו לירש בנכסי אחיו דכתיב יקום ע"ש אחיו ולפוטרה דכתיב לו לאשה ולא לאחיו לאשה דפקע מיניה זיקה. ולפטור צרתה דכתיב בית אחד בונה אבל לדברים אחרים ליורשה ולטמא לה ולהפר נדריה לא. והיינו דוקא בנפלה מאירוסין אבל מנשואין קנה לכל זהו דעת תוספות והרא"ש בשמעתין אבל

מדברי הרמב"ן והרשב"א בחי' נ"ל דמבואר דס"ל דלרב דקי"ל כוותיה אף במן אירוסין קנה לכל חוץ מלתרומה דלא אכלה לל"ב. והב"י (סימן קס"ו) מדייק כן מדברי הרמב"ם והב"ש כ' דיש לדחות ולא הביא דמ"מ דעת הרמב"ן והרשב"א הכי הוא:

משנה ב

[אות סג] **תוי"ט ד"ה ממזרת. לחייבי לאוין משפחה חרופה**. וקרא דש"ז רק לדייק דמכלל דבחייבי כריתות הראה כגמר ביאה. כ"ז בתוספות:

משנה ג

[אות סד] **במשנה ר"א ור"ש מכשירים**. ודוקא כה"ג דיכול להאכיל לאחרים תרומה אבל נתארסה לחלל נפסלה. גמרא:

משנה ד

[אות סה] **במשנה ונתמנה להיות כ"ג**. אבל כ"ג שקידש קטנה ובגרה תחתיו לא יכנוס דאשתני גופה. גמ':

[אות סו] **תוי"ט ד"ה בין אלמנה. אלמנה מגרושה**. כי היכי דלא נילף בגז"ש אלמנה אלמנה מתמר דכתיב שבי אלמנה דמיירי מן הנשואים. וכתב תוס' וא"ת אדרבא נילף גרושה דומיא דאלמנה דדוקא מנשואים וי"ל דלחומרא מקשינן. וכ"כ הרשב"א וקשה לי הא קושייתם היה דבתחלה נילף גז"ש אלמנה אלמנה מתמר דהיא מן הנשואין ואחר כך נילף בהיקשא גרושה מאלמנה דג"כ מן הנשואין וא"כ מה תירצו דלחומרא מקשינן דזהו שייך אם הברירה להקיש לזה או לזה אבל הכא מכח גז"ש דאלמנה מוכח דמקשי' גרושה לאלמנה דבהיפוך יתבטל הגז"ש דאלמנה וא"כ יש לקיים שניהם הגז"ש וההיקש וצע"ג:

[אות סז] **בתוי"ט ד"ה חולץ. דס"ד משום בזיון**. לא ידעתי הא בלא"ה הוי חידוש גדול בחולץ דאע"ג דמדאורייתא א"ע ליבום דאין עשה דוחה לל"ת ועשה מ"מ עולה לחליצה דילפי' לה מיתורא דיבמתו כמו שהעתקתי (לעיל פ"ב מ"ד בגליון) בשם תוס' וכיון דצריך קרא לזה פשיטא דצריך התנא להשמיענו דין זה. ואולי דבאו לתרץ דאמאי נקט אלמנה לכ"ג לנקוט חייבי עשה דמצרי ואדומי דג"כ מה"ת א"ע ליבום דאין עשה דוחה עשה. ואולם ברמב"ם (פ"ו ה"י מיבום) מבואר דאפי' ביבמה שהיא בעשה מתייבמת מה"ת. וצ"ל כיון דהוא לאו הבא מכלל עשה ועשה בדרך שלא יעשה כן ליקח מצרי ואדומי תוך ג' דורות הוי כמו לאו דעלמא ועשה דחי לה, וכן מצאתי מפורש בשיטה מקובצת כתובות (דף מ' ד"ה וזה לשון הרשב"א). וא"כ שפיר נקט מתני' בדקדוק הדין באלמנה מן הנשואים דאף דמדאורייתא א"ע ליבום מ"מ עולה לחליצה. וברש"י יבמות (דף פ"ד ע"א בד"ה והא כולה פרקין וכו') דנפקא לן בפ"ב מועלתה יבמתו השערה. ותמיה לי

מה נקט הס"ד. הא למסקנא מסקינן דמותרת ליבום מה"ת דאתי עשה ודחי ל"ת. רק דמדרבנן אסורה אטו ביאה שנייה וצ"ע:

פרק ז

משנה א

[אות סח] **במשנה אם מתו מתו לה**. ה"ה נגנבו או נאבדו כדמסקינן בסוגיא דבב"מ (דף צו.) וכ"כ הרשב"א בחי':

משנה ג

[אות סט] **תוי"ט ד"ה מפני. למינקט גמ' טעמא דעובר במעי זרה**. זה תמוה דהתם ל"ש כלל הך טעם דמה בכך דזר הוא הא גם זר מאכיל את אמו כדלקמן (במתני' ה'). וכ"כ תד"ה למאי נ"מ:

משנה ה

[אות ע] **הרע"ב ד"ה והשוטה. ע"י חופה**. ובטוי"ד (סי' של"א) בת כהן נשואה לישראל חש"ו פסלה. והוא תמוה. ומצאתי תמי' זו בתשובת נ"ב (מ"ת סי' ר"ב) בשם הגאון מו"ה זרח זצ"ל:

[אות עא] **במשנה הרי זה ממזר**. מיהו איכא סתמא אחריתי בפ"ג דקדושין (משנה י"ב) דסברה דהולד כשר דהא מתני' דשם סוברת דקדושין תופסים בחייבי לאוין דקתני כ"מ שיש קדושין כגון ממזרת ונתינה לישראל וא"כ אין ממזר מגוי ועבד דחייבי לאוין נינהו כ"כ תוס' במסכתין (דף ט"ז ע"ב ד"ה אמוראי נינהו) וע"ש דכתבו דה"מ למיפרך אר' יוחנן דס' דגוי ועבד הבא על ב"י הולד ממזר מסתמא דהאומר. ותמוה לי דהא לקמן (דף מ"ד) ארבב"ח אר"י הכל מודים בעבד וכותי כו' שהולד ממזר. מאן הכ"מ שמעון התימני אע"ג דאר"ש התימני אין ממזר מחייבי לאוין ה"מ בח"ל דתפסי בהו קידושין אבל הכא גוי ועבד כיון דלא תפסי בהו קידושין כחייבי כריתות דמו כו' מאן הכ"מ רבי אע"ג דליה לא ס"ל. בכותי ועבד מודה. הרי דר"י עצמו סובר דלא תליא זה בזה ואף מאן דס"ל דאין ממזר מחייבי לאוין מ"מ יכול לסבור דמגוי ועבד הולד ממזר. וכן הוא (בדף ע' ע"א) א"ל ר"ל לר"י כמאן כר"ע אפ"ת רבנן בגוי ועבד מודו וכ"כ תוס' בעצמם קדושין (דף ע"ה ד"ה שאין ממזר). וא"כ שפיר י"ל דסתמא דקדושין ס' דמגוי ועבד הוי ממזר וצ"ע גם קשה לי במ"ש דהו"מ למפרך ממתני' דקדושין הא בפשוטו י"ל דאף דמוכח ממתני' דקדושין דאין הולד ממזר. אבל י"ל דשדי' בתר אבוה והוי נכרי. וא"כ י"ל דטעמא דר"י

משום עבדי שלמה וס"ל דהמפקיר עבדו צריך ג"ש מש"ה אין מקבלים תרמודיים. מש"ה הוצרך למפרך מהא דאר"י זאת אומרת דמקבלים תרמודיים וצ"ע:

פרק ח

משנה א

[אות עב] **במשנה פצוע דכא וכו' לא יאכלו**. קשה לי הא לא נתחללה רק היכא דהוא זר אצלה מעיקרא כדאיתא בסוגיא (דף ס"ט ע"א) והכא בנעשה פ"ד לא היה זר אצלה מעיקרא וצ"ע:

משנה ב

[אות עג] **במשנה פצוע דכא**. ואפילו הוא כהן דפקעה קדושתי'. גמרא:

משנה ג

[אות עד] **בהרע"ב ד"ה ואם לדין. יש תשובה להשיב**. תמוה לי דבסוגיא לא מפרש כן וגם מ"ש התי"ט דהא דאר"ש לא כי היינו דהיה להם להקדים נשים. ג"ז לא נתפרש הכי בסוגיא ואדרבא הרי בברייתא קתני דר"ש יליף עיקרא דמלתא דעמון ומואב הנקבות מותרות משום דרכו של איש לקדם. אבל בפירושא דמתני' מבואר בסוגיא דהא דלדין יש תשובה היינו דעריות יוכיחו שלא אסר להם אלא עד ג' דורות (בת בתו) וא' זכרים וא' נקבות אסורים. ואי דפרכת מה לעריות שכן כרת. ממזר יוכיח. ואי דמה לממזר שאיסורו איסור עולם עריות יוכיח ואי דמה להנך שכן יש בהם צד כרת חלל יוכיח והיינו דס"ל כראב"י דיש חלל מחייבי עשה. אבל ר"ש אמר לא כי היינו לדידי לא ס"ל כראב"י דליכא חלל מח"ע וממילא איכא למיפרך מה להנך שכן ח"ל. לדידכו דס"ל כראב"י הלכה אני אומר:

[אות עה] **תוי"ט ד"ה אחד זכרים וכו'. אפילו נקיבה**. ר' יהודה לשיטתי' דקהל גרים אקרו קהל. לא סגי ליה בלא"ה דא"א דנקיבות שריין לאלתר הרי אקרו קהל ואסורות למצרי ובמה יטהרו ויבאו לידי דור שלישי גמרא ורש"י. וא"ת ישא שתוקית דבקהל ספק יבא. י"ל דממזרת דלא אפשר אלא באיסור חשיב דאי. ודאי לא כתב קרא. תוס' (ריש דף ע"ח). ותמהני הא ר' יהודה ס"ל דגוי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר כמ"ש תוס' לעיל (דף ט"ו ב' ד"ה מה לאלמנה. ובדף מ"ז א' ד"ה נאמן אתה). וכיון דבגוי הבא על ב"י ליכא אסורא דאורייתא כמ"ש התוס' לעיל (דף ט"ז ע"ב). א"כ משכחת שתוקי שלא ע"י דאי. וכגון דנולד ספק בן ט' לראשון מגוי או בן ז' משני מישראל וא"ת קושיא זו תיקשי גם על הגמרא דמקשה והרי ממזר דהוי דאי. והרי מרא דשמעתא הוא ר' יוחנן

והוא סובר דגוי ועבד הבא על ב"י הולד ממזר כדאיתא לעיל (ד' מ"ה א'). וא"כ משכחת ממזר בלא דאי. י"ל דהכי פריך בגמרא והרי ממזר לרשב"י דסובר שם דכותי כו' הולד כשר ולדידיה ע"כ כתיב בממזר דאי. וא"כ מנ"ל לר' יוחנן דר"י אינו סובר ג"כ דכתב קרא דאי כמו דס' רשב"י מיהו קושיא ראשונה קשה טובא. הביננ"י ד' ולמדני:

משנה ו

[אות עו] **הרע"ב ד"ה ר"י. בסוף הדיבור. כסריס אדם.** תמהני מאד על הרע"ב וביותר על התי"ט שבדק לאור חכמתו בחורים ובסדקים בדברי הרע"ב ובכאן משתק שתיק ליה והוא נגד סוגיא ערוכה בבכורות (דף מ"ב ב') ומאן תנא אליבא דרע"ק אילימא ר"י וכו' הרי דהוי סריס חמה. גם הרמב"ם בפי' כתב בהרע"ב אבל בחיבורו פסק דטומטום מייבם ולפ"ז ע"כ הטעם דקיי"ל דלא הוי סריס כלל ע' בב"י (סימן קע"ב):

פרק ט

משנה ג

[אות עז] **בהרע"ב ד"ה אלמנה לכ"ג. מד"ס וצריכים חיזוק.** זהו טעמא דר' אבל רשב"א ס"ל הטעם דבשניות היא מרגילתו אבל באינך אינה מרגילתו. ופרכינן מאי בינייהו אר"ח ממזרת ונתינה לישראל וכו' ולרע"ק דאמר יש ממזר מח"ל הא לא מרגלא ליה. ותמוה לי הא נ"מ בממזר שמחזיר גרושתו ממזרת דדאורייתא איכא ומרגלא ליה וצע"ג:

פרק י

משנה א

[אות עח] **בתוספות חדשים אדרבה נראה לכאורה.** במחכ"ת אין בזה סרך קושיא דהא אם נפרש דאמרו לה היינו בעד מפי עד ממילא משמע דאם לא בא בעלה היתה מותרת להשני א"כ שפיר נשמע דעמפ"ע מותרת להנשא וכדדייקינן בסוגיא הכי דמדקתני בסיפא נשאת שלא ברשות ב"ד מכלל דרישא ברשות ב"ד ובע"א מכלל דע"א מהימן א"כ ממילא אם הרישא מיירי בעמפ"ע נשמע דעד מפי עד נאמן דמשמע דניסת ברשות ב"ד. ופשוט:

[אות עט] **תוי"ט ד"ה תצא. אבל התוס' כתבו.** ורש"י כתב בשבת (דף קמ"ה ריש ע"ב) דאפקעינהו רבנן לקידושין מיניה:

[אות פ] **בהרע"ב ד"ה חולצין. ואחיו של שני חולצין מדרבנן.** בגמרא חולצין מדרבנן ולא מייבמים לא מדאורייתא ולא מדרבנן. ואינו מובן לי כראוי טעמא דמלתא דאחיו של

ב' אינו רשאי לייבם. דבשלמא אחיו של הראשון אינו מייבם מדרבנן כיון דלא דייקא כראוי והוי כמו מזיד והיא סוטה מדרבנן שאסורה לייבם. או כיון דמצרכים גט מהשני משום שמא יאמרו גירש הראשון ולפי החשש זו הוא כמייבם גרושת אחיו. אבל אחיו של ב' הא ממנ"פ לענין דנראית כמזידה ואסורה לבועל א"כ אינה אשת אחיו שהיתה בזנות עם אחיו. ולפי החשש שיאמרו גירש הראשון ונשא השני היא מותרת לו ביבום א"כ מאיזה צד נבוא עליו לאסרו ביבום ולא מצאתי מפורש טעם לשבח בזה:

[אות פא] **תוי"ט ד"ה מן המעשר. ר"מ היא**. ומ"מ הוא רק מקנסא לשוויי כזרה אבל מדאורייתא לא מתסרא זונה ממעשר דלא ילפינן מתרומה לגבי הא משום דמה תרומה לא מפסלא מתרומה אלא בביאה דמפסלא מכהונה אף במעשר נמי לא מפסלא אלא בביאה דמפסלא בה ללויה. בתוס':

משנה ב

[אות פב] **תוי"ט ד"ה ופטורה. שאין זו הוראת**. ק' לי הא בלא"ה קי"ל דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב כמ"ש הרע"ב ריש הוריות אח"כ מצאתי תה"ל שתמה המ"ל כן על הרמב"ם:

משנה ד

[אות פג] **בהרע"ב ד"ה ר"י אומר. אשת גיסו אסורה על גיסו**. והא דקתני אם מתה ראשונה מותר בשנייה זה מיירי ע"כ בפנויה דאילו בנשואה כיון דאסורה לבעלה מקנסא דהוי כזינתה במזיד אסורה גם לדידיה. תוס' (דצ"ד ב' ד"ה אשת גיסו):

[אות פד] **בא"ד דהויא אחות גרושתו**. ואף בגיסתו פנויה אסורה אשתו מה"ט. דמ"ה גיסתו צריכה גט שלא יאמרו תנאי היה בקידושין:

[אות פה] **תוי"ט ד"ה ר"א. וכתב עוד ולת"ק**. וא"כ פליגי בתרתי. הא' דלת"ק בכל ענין אשת גיסו אסורה לבעלה. אף היכי דל"צ גט. ולר"י אינה אסורה אלא היכא דצריכה גט דהוי כמחזיר גרושתו. הב'. דלת"ק אף ארוסתו וגיסו ל"צ גט. דל"ש שיאמרו גירש דהא אף בגירש אסורה לו משום אחות אשתו. ולא חיישינן שיאמרו תנאי היה בקידושין. ולר"י בארוסתו וגיסו צריכה גט. והא דפסיקא לי' להש"ס כן ולא אמרי' דלכ"ע היכא דל"צ גט אין אשת גיסו אסורה לבעלה. ופליגי רק בחדא בארוסתו וגיסו אם צריכה גט היינו מדאיירי ת"ק בשריותו באשתו ובאשת גיסו לא מיירי ש"מ דאשת גיסו אסורה לבעלה אף היכא דל"צ גט. תוס' (צ"ה ע"ב ד"ה וקאמר ת"ק). ובגמ' אר"י אמר שמואל הלכה כר"י מקשה עליה מדקאמר שמואל דיבמה אינה כאשת איש ומיירי בקדשה אחיו. אלמא דלא חייש שמואל שיאמרו תנאי היה בקדושין. ומשני דשמואל אדר' אמי קאי

דלדידיה אפי' באשתו וגיסו נמי פוסל ר"י דלא איירי בהנאה כלל. ותמהני טובא. הא לשינוי' דר"א מוכח דלת"ק אף דלא בעי גיטא. מדשרי באשתו דמכל מקום אסורה לגיסו. ומוכח דאף בלא טעמא דמחזיר גרושתו אסורה דהו"ל למידק והוי כזינתה. והא בזה לא מצינו דפליג ר"י אלא דמוסיף דעפ"י בית דין דאסורה לגיסו גם אשתו אסורה לו. אי מטעם כיון דביאתו עשאה פעולה לפסול לאחרים. אי מטעם דנקט רש"י בהאי דמשנינן דלמא אדר"א. דטעמא דר"י דצריכא גט אילו בא גיסו לבד. וא"כ הוא מוסיף דאפילו גט בעי ואסורה אשתו. אבל בזה היסוד דאף בלא גט אסורה לראשון מחמת זונה לא מצינו דפליג ר"י. וא"כ תיקשי איך מתיר שמואל אותה ליבם. ואף לרב תיקשי דבנשאה הראשון מודה. ותיפוק ליה דאסורה מטעם זונה דהו"ל למידק וצע"ג. וד' יחנני וילמדני:

משנה ז

[אות פו] **הרע"ב ד"ה רש"א. הלכך לא פסיל**. והא דלא מתסרא להראשון משום זונה דמיירי בשוגג או בקטנה דפיתוי קטנה אונס הוא או דבא עליה בעל כרחה דאף דמאמר בעל כרחה לא מהני מ"מ הכא שע"י ביאה לא פלוג רבנן בביאה דיבמה בין מדעתה בין בע"כ. תוס' (לעיל דף נ"א ב'):

משנה ט

[אות פח] **תוי"ט ד"ה והשניה. משום ב' יבמות הבאות מבית א'**. היינו דמתני' דלעיל (פ"ג) ס"ל דהא דבעלת מאמר לא מתייבמת דנראה כאילו הם ב' יבמות מבית אחד וממילא גם צרתה אסורה ותנא דהכא ס"ל דהטעם דלא מתייבמת דגזרו אטו אשת ב' מתים וגזרו רק עליה ולא על צרתה כך מבואר בתוספות (דף ל"א.) ואך מה דסיים התי"ט וה"ה דתנא דהכא פליג אמתני' דלעיל וכו' ואע"ג דליכא צרה וכו' הם דברים תמוהים דהיכן מצינו פלוגתא בזה וגם מה סיים אפ"ה גזרו משום ב' יבמות הבאות מב"א הא תנא דהכא ס"ל דהטעם משום גזירה אטו אשת ב' מתים. ואולי ט"ס הוא בתי"ט וצ"ל דה"ה דתנא דהכא דס"ל לעיל בפרקין (היינו במשנה ח') דאפי' בליכא צרה בהדה חולצת פליג אמתני' דלעיל (פ"ג) דלפי"מ דס"ל למתני' דלעיל פ"ג דהטעם דמחזי כב' יבמות מב"א ממילא זהו ל"ש רק באיכא צרה אבל בליכא צרה מתייבמת. **ואולם** להדיא כתבו תוספת לעיל (דף ל"ב) וז"ל ומיהו כי ליכא צרה בהדה נמי אסירא אטו היכא דאיכא צרה כדקאמר התם רבא דאפי' ליכא צרה בהדה לא מייבמה עכ"ל. **אבל** קשה לי מאד על הוכחתם הא רבא בפרקין דייק כן אמתני' דהכא ואמר הא דאמר רבנן זיקת ב' יבמים מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה ל"ת היכא דאיכא צרה דאיכא למגזר משום צרה דהא הכא ליכא צרה ולא מיבמה. וא"כ י"ל דזהו רק לתנא דהכא כיון דס"ל דהטעם משום

אטו אשת ב' מתים וזה ממילא גם בליכא צרה אבל לתנא דלעיל פ"ג י"ל באמת דדוקא באיכא צרה בהדה. וזהו עצמו דברי רבא ל"ת היכא דאיכא צרה ר"ל דהטעם דמחזי כב' יבמות מב"א דהא הכא ליכא צרה ואסורה וע"כ דהטעם דאטו אשת ב' מתים. ואי דדחוק לפרש כן בדברי רבא וס"ל לתוס' דרבא בא להוכיח דאף למתני' דלעיל פ"ג אסורה אף בליכא צרה משום גזירה אטו היכא דאיכא צרה. היא גופה תקשי על רבא כיון דבאמת מתני' דהכא ודלעיל פליגי ביסוד הטעם וכנ"ל א"כ מאי ראי' מהכא לדלעיל דלמא לתנא דהכא דס"ל דטעמא משום אטו אשת ב"מ מש"ה מדינא גם בליכא צרה אסורה ולתנא דלעיל דמחזי כב' יבמות מב"א דוקא באיכא צרה דשייך כן אסורה אבל בליכא צרה לא ול"ג אטו איכא צרה וצע"ג:

[אות פז] **בהרע"ב ד"ה אחד בן כו'**. **לכל האמור למעלה**. קשה לי דבכה"ג אמאי השנייה לת"ק חולצת או מתייבמת. הא בדאורייתא חיישי' שמא נשרו כמ"ש הרע"ב לקמן (פי"ג מ"ב) וא"כ כשחולץ להראשונה איך שנייה מתייבמת דלמא הוא גדול ונשרו שערותיו וכשמייבם השנייה עובר משום לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה. וצ"ע:

פרק יא

משנה ב

[אות פט] **בתוי"ט ד"ה אפי' הורתו כו'**. **וקיימי עלה באשת אח**. ולפי הצד דברישא מותרים לישא אהדדי ואין מייבמים היינו דא"ש יבום וכמ"ש התוי"ט בדיבור הקודם בשם הנ"י פירושא דסיפא דאפי' וכו' היינו אע"ג דבתרווייהו לידתן בקדושה ומחזי כישראל אפ"ה שריא לעלמא בלא חליצה. גמרא. אבל אסורים מדאורייתא להנשא זה לזה דהוי אחים מן האם:

משנה ה

[אות צ] **בתוי"ט ד"ה יהא רועה**. **אפילו בזמן הבית**. תמהני הא בסוגיא דפ"ק דתמורה (דף ח' א') פרכי' אי בזמן הבית כיון דקי"ל דבבכור תם אין לכהן זכייה מחיים אלא לאחר הקטרת אמורים זוכה בבשר משלחן גבוה (וכמ"ש התי"ט פ"א מ"ג דמעשר שני) א"כ ליתי גזבר ולשקליה ומסקינן דמיירי בבכור בזה"ז אלא דבכור דידן יהבינן לכהן במומייהו והכא מטעם ספק מחזיק לעצמו וצ"ע. ובקרבן עדה תמה על פירש"י דמיירי בזמן הבית כיון דהוא ודאי בכור אלא דהבעלים ספק כהן איך יעבור על לאו דבל תאחר מספק:

משנה ז

[אות צא] **במשנה אינו יורש אותם**. דעת המהרש"א במסכתין (דף ל"ז ע"ב) דדוקא כשיש להם בנים דהם ודאי יורשים והוא ספק אבל אם אין להם בנים רק אחים בזה הוא טוען שמא אני הבן ואין לכם כלום בזה הדין שיחלוקו עיי"ש. אבל בחי' הרמב"ן שם מבואר דגם בכה"ג אינו יורש כיון דהם ודאי קרובים והוא ספק קרוב עיי"ש. ולענ"ד ראיה להרמב"ן מסוגיא דקידושין (דף ס' ע"ב). אמר לה הר"ז גיטיך ע"מ שתתן לי ר' זוז וכו' או לא' מקרוביו. לכאורה תמוה הא נתינתה לקיים הגט לפטור מיבם וכיון דיש אח מה מהני שתתן לקרוביו. הא צריכה ליתן ליורשיו דהוא האח אח"כ ראיתי בחי' הריטב"א שטרח הרבה לתרץ ולפי שיטת הרמב"ן ניחא. די"ל דזה היבם הוא ספק בן ט' לראשון ואינו אחיו. או ז' לאחרון והוא אחיו וזקוקה לו ליבום מספק (ובענין שזה המת אינו אחיו מן האם דמותר להספק ליבם אותה בממנ"פ) ובזה הב"ד פוסקים דהיורש הוא קרובו ודאי. ואם נותנתה לו מקיימת התנאי. דאף אם קמי' שמיא גליא שהוא אחיו. מ"מ לי וליורשו. היינו למי שהב"ד מחזיקים אותו ליורש על נכסים וצריכה דוקא ליתנם. דאם ניתנת לאחיו הזה אינה פטורה מיבום. דשמא הוא אחיו. ומ"מ לא קיימא התנאי כיון דלענין ירושה אין הב"ד מחזיקים אותו ליורש ונכון בעזה"י. ולפ"ז מחוזק יותר תירוצא דתוס' שם ד"ה אבל וכו' דמשמע ליה זקוקה ליבם דמתייבמת אם תרצה. וזה דחוק דבלא נתנה מחיים כיון דגם אם תתן לא משתריא לשוק משום ספק דשמא לאו כמעכשיו. וממילא אם ניחא לה ביבום יותר מחליצה באמת אינה נותנת לו ומותרת להתייבם. ולפי הנ"ל י"ל כך כיון דרשב"ג דנקט לא' מקרוביו היינו בגוונא הנ"ל דהיבם הוא ספק אחיו. ואם איתא דת"ק סבר ג"כ לי ואפי' ליורשי אלא דס"ל דשמא ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי. א"כ בההיא דלא' מקרוביו ג"כ לת"ק יהא מהני לפטרה מחליצה משום ס"ס דאינו אחיו ואינה זקוקה לו. ואת"ל דהוא אחיו שמא כאומר מעכשיו דמי. וק"ל:

פרק יב

משנה א

[אות צג] **תוי"ט ד"ה בסנדל. בסוף הדיבור. שחולצים בו לכתחילה**. במחכ"ת אשתמיטתיה דברי תוס' (דף ק"ב א' ד"ה ה"ה). דהקשו כן ותירצו דקתני איידי דסיפא דאין לו עקב אפי' דיעבד פסול:

[אות צב] **הרע"ב ד"ה מן הארכובה. שהיו רצועות**. משמע דרק כה"ג כשר מהארכובה ולמטה דמקרי מעל רגלו אבל בנחתך הרגל לא דלא מקרי מעל רגלו כיון דליכא רגל

וזהו דעת תוספות אבל רש"י ס"ל דמיירי בנחתך כיון דמקודם היה נקרא מעל רגלו גם עכשיו כשר:

משנה ג

[אות צד] **במשנה אבל לא קריאה**. ע' (פ"ז מ"ד דסוטה) ובתי"ט שם:

[אות צה] **בהר"ב ד"ה חלצה. וקריאה דיבור בעלמא הוא**. וא"ת למ"ד עקימת שפתיו הוי מעשה היכי ממעטים קריאה וי"ל דמ"מ מעשה גרוע הוא יותר מרקיקה א"נ לא דמי למנהיג בקול שהיא מעשה גדול עכ"ל תוס':

משנה ד

[אות צו] **במשנה והחרשת**. הטעם לפי שאינן בואמר ואמרה. ומה"ט גם אלם ואלמת חליצתן פסולה דראויה לקריא' בעי' וקטן ממעטים דאיש כתיב בפרשה והא דלא ממעטינן חרש וקטן דלאו בני כוונה נינהו כתב תוס' דבני כוונה ע"י גע"ג ומלמדם לכוון אבל שוטה דאין בו דעת כלל לאו בר כוונה הוא אפי' ע"י גע"ג:

משנה ה

[אות צז] **הרע"ב ד"ה או בג'. אם שנים**. וכ"ה לשון רש"י ומדלא נקטו יותר דע"י דנמצא א' מהן קרוב א"פ כולם פסולים כמו בעדים (פ"א מ"ח דמכות). משמע דבדיינים ליתא להא דכולם פסולים. הרב המגיה במ"ל (פי"א מהל' עדות) בשם הרב המ"ל. וע' בתומים (סי' מ"ו ס"ק כ"ח):

[אות צח] **תוי"ט ד"ה בבית האסורים. ועוד בלא"ה ידע**. משמע דלפ"ז גרסי' ובא אבל המעיין בתוס' יראה דזהו ודאי דצריכים לגרוס בא מדמספקינן דשמא המעשה היה מאבראי וע"כ הא דקתני בבית האסורים דקאי רק על השאלה לפני רע"ק א"כ מוכח דהגירסא בא. ומ"ש תוס' דבלא"ה ידע היינו לתרץ קושיא אחרת דמהיכן פשיטא לן דהשאלה בודאי היה בבית האסורים ומספקינן רק אם גם המעשה היה בבהא"ס או לא. ועל זה תירצו דזה ידוע בודאי דבא השאלה בבהא"ס:

פרק יג

משנה א

[אות צט] **במשנה בבעל וביבם**. אף שקודם שיבמה מהני המיאון לעקור היבום ומ"מ אסורה לזה כיון דבשעת נפילה היתה נקראת אשת אחיו. ואם יש ב' אחים מיאנה בזה מותרת לזה:

משנה ה

[אות ק] **במשנה אסורה לחזור לו**. ואף לקרוביו אסורה:

[אות קא] **תוי"ט ד"ה כל שיצאת. כדמסיק בגמ' דמיאון דידיה**. היינו דבסוגיא (דף ק"ח ע"ב) פרכי' אלמא אתי מיאון ומבטל גט (מדקתני ברישא נתן לה גט והחזירה ומיאנה ונשאת לאחר ונתארמלה מותרת לחזור לו) ורמינהו הממאנת באיש וכו' ואמרי' עלה ומאי קושיא ודלמא מיאון דידיה מבטל גט דידיה וכו' ובתוס' הקשו דמגופיה דסיפא הו"מ לאקשויי דמ"ט אמרי' כל שיוצא ממנו בגט אסורה לחזור לו ואמאי לא אמרינן אתי מיאונה ומפקע קדושי שני והוי כמו שזינתה אחר גירושי' דמותרת לחזור לו. אלא ניחא ליה לאקשויי רישא אסיפא וע' במהרש"א. ולענ"ד י"ל דבגופא דסיפא י"ל הא דאסור להחזירה לא מפני מיאון דבעל שלישי דזהו באמת הוי כזינתה אלא דאסורה לו מפני גירושין דהרביעי והיה מדוקדק לישנא דמתניתין דקתני ב' פעמים נשאת לאחר ונתגרשה לזה פרכינן רק מרישא דחזינן דמיאון מבטל גיטא א"כ מיאון דהשלישי יבטל גיטא דהשני ותהיה מותרת להשני. ורק לבתר דמשני דלא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה דהוא מטעם דמשבש לה א"כ ממילא במיאון דחבריה אינה ניתרת לראשון ומיאון דהשלישי אוסרתה על השני (ומתני' דנקט פעם שני נשאת ונתגרשה זהו באמת קושית תוס' ד"ה כגון ששלשה וצריכים לתירוצם) לזה שפיר פרכינן מיאון דחבריה ממיאון דחבריה דברישא מוכח דמיאנה בשני מותרת לחזור להראשון א"כ גם בסיפא מיאנה בג' תהיה מותרת להשני ואי משום גירושין דהרביעי הא כיון דמיאון מבטל גיטא תהיה מותרת להשני בסיפא דמתניתין דליכא משום גירושין דהרביעי ובאנו לאסרה רק משום דמשבשת ליה ממילא גם בלא גירושין דהרביעי תתסר וקשיא אריש והוא נכון מאד בעזה"י. וכמעט הוא תימא על תמיהתם דתוס' דאמאי נדו מזה זולת דהיה להם הגירסא של מקצת הספרים דקתני עוד פעם לאחר ומיאנה בו בזה שפיר ק' אגופא דסיפא דאמאי דאסורה להרביעי הא הוי כזינתה עם החמישי:

משנה ו

[אות קב] **במשנה קטנה שהשיאה**. הקשה לי חכם אחד על דברי תוס' גיטין (דפ"ה ע"א ד"ה תניתוה וכו') דאמאי לא הקשו דלפרוך ממתני' דהכא דמפורש דקטנה נשואה בת גירושין היא. והיא תמיה עצומה ובאמת ישאר התמיה על הש"ס דלמה לא פשיט ממתני' דהכא דזה לא מתרצא בתירוצם דתוס' שם. ולגודל הקושיא אמרתי לתרץ בהקדם מה דאמרי' יבמות (דף ק"ט ב') בעי מיניה ר"א מרב וכו' וכי גדלה גדלי בהדה ויעויין שם בחי' הרשב"א דמפרש דעשאום כאילו התנה בשעת קידושין הר"א מקודשת לי לאחר

ל' יום דאי לא חזרו קודם ל' יום מקודשת לאחר ל' מדאורייתא אע"פ שנתאכלו המעות וה"נ הכא. והוסיף לבאר טעמא דמלתא דנשאר עליה שעבוד הדינר שנתן לה בקידושין ואעפ"י שקטנה היתה באותה שעה ואינה משתעבדה ד"ת מכי יתן איש לרעהו פרט לקטן אפ"ה כיון דתקינו לה רבנן נישואין הרי היא משתעבדת בכסף קידושיה ולפיכך כשגדלה קידושין בהדה ד"ת והוא שקדשה בכסף כדהתם ואע"פ שלא בעל עיי"ש מבואר מזה דמקדש קטנה בענין דמשתעבדת בעד הכסף וכאומר לה ה"א מקודשת לכשתגדיל והוי כאומר לאחר ל'. והא דלא הוי דשלב"ל דבשלמא בעלמא לאחר ל' בידו לקדשה מעכשיו אבל בקטנה לגבי קידושי דאורייתא דא"א במעכשיו הוי כמו לאחר שתתגיירי צ"ל כיון דאינו מחוסר מעשה ותליא רק בזמן לא מקרי דשלב"ל וכמ"ש המ"ל (פ"ד מהל' אישות) וחידוש בעיני שלא הביא ראיה מדברי הרשב"א הנ"ל. אולם במה דמסתפק המ"ל גם בקטן שקידש ואמר לכשאגדיל. בזה היה נלע"ד דלא מהני כיון דא"י להקנות עתה המעות לא נתפסה הנתינה לקידושין דהא המעות לא נעשה שלה ואין כאן נתינה משא"כ בהוא גדול והיא קטנה דדעת אחרת מקנה אותה וזכתה במעות ונתפס הנתינה לקידושין לכשתגדיל ויעויין בגיטין (דף ס"ה א') צרור וזרקו וכנגדו בקטנה מתקדשת. ובריטב"א שם הגירסא בהיפוך דצרור וזרקו כנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה והפעוטות כנגדן מתקדשת. ולפי גירסא זו ניחא דממתני' דיבמות ליכא למפשט די"ל דמיירי בפעוטות ואם אחר הגירושין מקדשת עצמה לכשתגדיל מהני דהא היא נשתעבדה מכח תקנת נישואיה כמ"ש הרשב"א וכיון דהך נתינה הוי נתינת קידושין על אחר זמן מקרי הוי' ואף מדאורייתא קרי' בה ויצאה והיתה כמ"ש הרשב"א דע"א תקחז"ל דמשתעבדת הוי קידושי דאורייתא ממילא קרי' בה ויצאה והיתה אבל מברייתא פשיט שפיר דקתני קטנה מתגרשת בקידושי אביה דסתמא קתני בין יש לה אב ובין אין לה אב כמ"ש תוספות וכיון דביש לה אב מיירי ג"כ בקטנה של צרור וזרקו דהא יש לה הויה ע"י אביה ה"נ גם באין לה אב מתגרשת בקטנה של שיעור זה דצרור וזרקו דאינו מחלק בזה לענין שיעור קטנות ובזה דעדיין לא הגיעה לפעוטות ולא תקנו לה חכמים נשואים ולא נשתעבדו נכסים לא מהני הקידושין לכשתגדיל שפיר מקרי לאו בר הויה ודו"ק:

[אות קג] **במשנה אסורה ליבם**. וצריכה חליצה. ולענין צרתה הוא מחלוקת דרבוואתא עיין במאור ובהרמב"ן:

משנה ז

[אות קד] **הרע"ב ד"ה ר"ג. תמתין הקטנה אצלו**. היינו שתמתין מלבעול עד שתגדיל אבל בקטנותה אסור לבעול אע"ג דס' אין זיקה מ"מ מכוער הדבר כיון דבהאי ביאה לא מפטרא הגדולה. תוס' (לעיל דח"י ע"א):

משנה יא

[אות קה] **תוי"ט ד"ה מלמדין. לעולם יתרחק**. וכונס החרשת תחלה ומוציאה בגט (דלאחר שיחלוץ להקטנה תפסול עליו החרשת) והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ אבל איפכא לא דאם יחלוץ (יכנוס) תחלה להקטנה לא יהיה תקנה להחרשת דלאו בת חליצה היא:

משנה יב

[אות קו] **במשנה לאחר ל' יום מבקשים הימנו**. וא"ת ונהימנה לדידה במגו דאי בעיא אמרה אינו יכול לבוא עלי דנאמנת כדמוכח בסוף נדרים (דף צ"א.) וי"ל דהא בנדרים מבואר טעם הנאמנות משום חזקה דאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה והרי הכא מיירי בגט בידה וכדאוקמי בגמרא ומובא בהר"ב. וכפי דברי בעלה שבא עליה אינו בעלה עוד וא"כ ליכא חזקה דאינה מעיזה כו' ודהא ממנ"פ אינו בעלה. ואדרבא כפי דבריה עדיין זקוקה לו. בתוס' ב"ב (סוף דף ה') הקשו כן והניחו בקושיא ולא אדע מה קשיא להו וצ"ע:

[אות קז] **בתוי"ט ד"ה יבם. שאם היה בעולמו אפי' בן יום א'**. בפשוטו אינו מובן דדלמא לא היה בעולמו אסור אף אחר שיגדיל והיא מותרת מיד אבל היה בעולמו יום א' היא זקוקה לו וכשיגדיל ייבמנה אבל התי"ט קיצר בזה דבתחלה משני דמי איכא מידי דהשתא אסירא ולבתר הכי שריא ופרכינן ואימא ה"נ (דלעולם אסורה לו) ועלה משני א"ק כי ישבו וכו':

[אות קח] **בתוי"ט ד"ה כופין אותו. ונ"י תירץ מפני**. וקשה לי הא אף אם תתפייס אסורה לו דהא היא אמרה לא נבעלתי ואסורה לו ע"י הגט וא"כ שויה אנפשה חד"א ובתשובה הארכתי בזה בעזה"י:

[אות קט] **בא"ד ואפי' למאן דמפרש לה בגט סתם**. הדברים סתומים בביאור הסוגיא לשיטה זו אבל הדבר מפורש בחי' הריטב"א דמיירי בגט סתם דבאמת לפי דברי היבם דבעל אותה הוי גט זה גט מעליא ונפטרה בכך וא"צ גט אחר וכן לפי דבריה שלא נבעלה סגי לה בחליצה וא"צ גט אחר אלא דאנן מצרפים מה שהוא נאמן ומה שהיא נאמנת ומתוך דברי שניהם יחד תהא צריכה גט דהיינו דתפסינן לדברי הבעל דנבעלה וצריכה

גט ותפסינן לדבריה דזהו לא הוי גט מעליא דלדבריה גט זה רק כמו גט יבמין עיי"ש והסברא מוקשה דהא מ"מ ממנ"פ מותרת בלא גט דאם נבעלה הרי גט זה גט מעליא ואם לא נבעלה סגי בחליצה וצ"ע:

משנה יג

[אות קי] **תוי"ט ד"ה לאחר. כמו שחשב המגיד**. במחכ"ת הגדולה מעולם לא נתכוון לזה הה"מ דא"כ דלאחר מיתת בעלה היינו ע"י כעס א"כ מוכח דבחיי בעלה אף ע"י כעס לא מקרי נתכוונה לכך דבעינן בירור גמור דנתכוונה לכך וזהו בהיפוך מדברי הה"מ:

אבל לענ"ד גם הה"מ מפרש דאינה פסקא בדברי רש"י והכל א' ובדיבור א' נאמרה וגם אין שייכות בשום פנים לפרש דלאחר מיתת בעלה הוא פסקא דלא יתפרש לישנא דאלא שכתב רש"י. אלא דס"ל להה"מ דמה דציין רש"י בחיי בעלה קאי אסיפא אפי' בחיי בעלה ובעיא לומר לא דבעינן שנתכוונה לכך בבירור אלא שהיה להם כעס זה על זה דתלינן מכח זה דנתכוונה לכך:

אולם המ"ל הקשה על הה"מ דנראה יותר דציון רש"י קאי על בחיי בעלה דקתני ברישא עיי"ש והיינו בהיפוך ממש דבחיי בעלה תלינן דלא נתכוונה לכך לפטור עצמה מיבם אלא תלינן דמשום כעס נדרה הנאה ולא אסקה אדעתה דיבום עיי"ש:

פרק יד

משנה א

[אות קיא] **תוי"ט ד"ה אמר. מפרש בגמרא דלדבריהם**. דמדקאמרי לו אינו דומה האיש המגרש ולא קאמרי בהיפוך משמע לכאורה דגם ריב"נ ס"ל בפשיטות דאשה יוצאה בגט ומדמה ללמוד האיש מגרש מאשה מתגרשת ואלו מדקתני אח"כ א"ל אף זו כיוצא בה משמע דהביא ראיה דאשה מתגרשת ולריב"נ לא ס"ל הכי אע"כ דלדבריה' קאמר:

משנה ד

[אות קיב] **במשנה כונס ואם רצה להוציא יוציא**. לעיל (דף ק"י) הובא משנה זו וכ' רש"י דכשם שכנסה ברמיזה כך מוציא ברמיזה. ותמוה לי דל"צ לזה הא גם בקידש פקחת ונתחרשה מוציא בגט כדאיתא בריש מתני' זו ולעיל ג"כ הא אמרי' עלה לא בפקחת ואח"כ נתחרשה. הרי דגרושין דחרשת מוציא מידי קדושיה דפקחית וצע"ג: (* קצת יש ליישב דרש"י כתב זה בסברת המקשן שם ודו"ק):

פרק טו

משנה א

[אות קיג] **במשנה ומלחמה בעולם**. דוקא באמרה מת סתם אבל אמרה מת על מטתו נאמנת גמ':

[אות קיד] **תי"ט ד"ה קטטה. לא היו דברים מעולם**. והא דבלא"ה כיון דמוחזקת למשקרת בפנינו מ"מ י"ל דלא משקרת בדבר שבסופו יתברר ויהיה חמור בסופה:

משנה ד

[אות קטו] **במשנה חוץ מחמותה**. וכן כלתה וכן בכולם ששונאות זו את זו וחמותה הבאה לאחר מיכן דהיינו אם יבמתה הוא איבעיא דלא אפשיטא:

[אות קטז] **בהרע"ב ד"ה חוץ. יבמתה יראה שמא**. והרמב"ם כתב אף יבמתה שהיא אחותה. וכתב הה"מ שכן הוא בירושלמי והטעם משום לא פלוג. ואם יש להם בנים י"ל דג"כ א"נ דלא פלוג או דחוששים שמא ימותו בניהם ותהיה צרתם עיין במ"ל:

[אות קיז] **בהרע"ב ד"ה ע"א אומר מת. מהיתרה הראשון**. היינו לענין דאם נשאת אחר שבא העד השני אחר שהתירוה דלא תצא אבל לכתחילה לא תנשא משום לזות שפתים:

[אות קיח] **תוי"ט ד"ה ויבמתה כו'. שמא ייבמנה בעלה**. דלא ניחא להו לתוס' לומר דמיירי שאותה שמעידים עליה יש לה בנים ויבמתה שמעידה אין לה בנים. ומתייראה שימות בעלה ותתייבם לבעלה של זו. דסתמא קתני אף אם גם לזו אין לה בנים וע' במ"ל שהאריך בזה:

[אות קיט] **תוי"ט ד"ה ע"א אומר מת. ואשמעינן הואיל והאמינה תורה**. דברים אלו מחוסרי הבנה לי דהחידוש הוא בפשוטו דלא נימא דכיון דהימנוה לראשון כב' אין עדים פסולים נאמנים להכחיש. ואולי לישנא הואיל ט"ס וצ"ל אע"ג דהאמינה:

משנה ה

[אות קכ] **בתוי"ט סד"ה אשה כו'. וסתמא כר"מ**. לפ"ז הו"ל למפסק כר"מ. והרא"ש כתב דקיי"ל כר' יוחנן דר"מ מודה ברישא וסיפא דאשה דאומרת לא מת היינו אשה דעלמא ולא צרתה. ומש"ה קי"ל הלכה כר"י ור"ש עיי"ש:

משנה ו

[אות קכא] **במשנה תאכל בתרומה**. בתוספות מסתפקים אם רק בתרומה דרבנן או אפילו בתרומה דאורייתא:

משנה ז

[אות קכב] **בתוי"ט ד"ה ואח"כ. לב האדם לאדם**. וכמו כן כי היכי דהבת בעלה א"י להעיד עליה ה"נ אין האשה יכולה להעיד על בת בעלה:

[אות קכג] **בא"ד דאמרינן לא בעלה מת**. משמע דאם ידעינן באמת דמת בעלה נאמנת אחר כך על חמותה דנפקעה השנאה. ובמ"ל נסתפק בזה דבש"ס ל"א הכי רק לס"ד אבל למסקנא י"ל דבכ"ע א"נ עיי"ש:

[אות קכד] **בא"ד לבתר שעתא**. לדידן ל"צ לזה דהא קי"ל דטעמא דכלה אינה מעידה משום דכיון דחמותה שונאת אותה היא ג"כ שונאת לחמותה דכמי' הפנים. וסוגיא דנקט הכי ובעי למפשט מיניה לחמותה הבאה לאחר מיכן היינו דלר"י דס"ל דטעמא דכלה א"מ בחמותה משום דשונאת' דמגלית לבנה כל דעבדה ואעפ"כ מסתמא לא פליג אמתני' דהכא דאף שבעלה במדה"י מ"מ חוששת על שלאח"כ וה"נ בחמותה הבאה לאחר מיכן ומדר"י נשמע לרבנן אח"כ מצאתי תה"ל במ"ל שכ"כ:

משנה ט

[אות קכה] **תוי"ט ד"ה אינה. בסה"ד כבר"פ דלקמן**. אין זה מספיק דמ"מ באומרת מת בני ואח"כ מת בעלי אמאי נאמנת במגו דאי בעי שתקה הא גם בשתקה תתסר דניחוש שמא נולד במדה"י דרוב נשים מתעברות ולא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ואתרע רובא רק לחומרא אבל לא לקולא כדאיתא בר"פ דלקמן. אח"כ ראיתי דהקשה כן הרשב"א בחידושיו ותירץ כיון דיצאת בלא בנים וחזרה בלא בנים לא יצאת מחזקה הראשונה עכ"ל וצ"ע:

[אות קכו] **תוי"ט ד"ה וחולצת. למתני' בגרושה**. אבל במתני' דקודם בכ"ע חולצת דאף אם יבואו עדים שמת בעלה ואח"כ מת בנה מ"מ תהא פסולה לכהונה דהא שויה אנפשה חד"א במה שאמרה דמת בנה קודם ולדבריה הוי חליצה מעולה כ"כ הב"ש וע' במ"ל. ובב"י בשם ריי"ו מסופק אם מהני שתדור עד"ר שלא תנשא לכהן בכדי שתהיה חולצת:

משנה י

[אות קכז] **במשנה ואין האיש נאמן לומר מת אחי שייבם אשתו**. ע' בטור דמשמע שהוא אומר מת אחי שאייבם אשתו. והיינו דבזה לא תנשא גם אחר מיתת היבם הזה. כי תחלת עדותו אתרע אבל באמר סתם מת אחי הוא כמו עד אחד שהוא לא ייבם אותה אבל מועיל שאחר מיתתו מותרת להנשא:

פרק טז

משנה א

[אות קכח] **הרע"ב ד"ה האשה. וא"ת תחלוץ**. היינו דתחלוץ אחר ט' אבל לחלוץ תוך ט' א"א דשמא היא מעוברת והולד אינו מתיר עד שיצא לאויר העולם. וגם לחלוץ תוך ט' ולישא אחר ט' א"א דשמא תפיל וחליצת מעוברת ל"ש חליצה עמ"ש בגליון (לעיל רפ"ד ובמשנה י' דשם):

משנה ג

[אות קכט] **במשנה אין מעידים אלא עד**. בתשובת עבוד' הגרשוני (סי' ע"ב) דקדק מלשון מתני' מדלא סידר רבינו הקדוש דינא דאע"פ שיש סימנים בגופו ובכליו אחר בבא זו דאין מעידים עד ג"י דאז הוי קאי אתרתי בבות. לדייק מזה דדוקא ברישא דליכא הכרת פנים הוא דלא מהני סימנים בגופו ובכליו אבל בזה דישנו להכרת פנים ורק חשש בעלמא שמא תפח בזה סמכינן על סימן דגופו וכליו:

[אות קל] **במשנה אלא עד ג' ימים**. מלשון זה דייק הרשב"א דבעינן דידוע דהוא תוך ג"י אבל בספק א"מ אבל יש נוסחות אין מעידים אחר ג"י משמע דבס' מעידים ובמדרש (ויקרא רבה פי"ח) הובא משנתינו בנוסח דאין מעידים אג"י אבל בפרשה ל"ג וכן בבראשית רבה (פע"ג) איתא הנוסחא אלא עד ג"י:

משנה ד

[אות קלא] **במשנה מן הארכובה ולמעלה**. עיין פ"ד דחולין (מ"ו) ושם כתב הרא"ש בתירוצא קמא דלענין בין הפרקים כיון דדיוקי סתרי אהדדי אזלינן לחומרא דדינו כלמעלה עיי"ש. וא"כ הכא בהיפוך דאזלינן לחומרא דהוי כמו מלמטה ולא תינשא ולא הוי ב' חומרי דסתרי אהדדי כיון דאין כאן הלכה ידוע אלא דמספקא לן איזה דיוק עיקר עבדינן מספק לחומרא בכל מקום. כ"כ הרא"ש בתשובה (כלל כ' סי' ט"ז):

משנה ז

[אות קלב] **תוי"ט ד"ה ונומיתי. אמרתי**. וכן בפסוק (עזרא ד' ה') כנמא. ופירש"י שם כאשר נאמר: